

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

182.757/10

N^o Curent 54.817 Format -

N^o Inventar. A.35765 Anul

Sectia Depozit IV Raftul V

Inv. A. 35.765

I. N. FIŢESCU

Profesor suplinitor de drept comercial și conferențiar
de cooperatie și legislație cooperativă la Facultatea de
drept din București

LEGISLAȚIE COOPERATISTĂ

54420

EDITAT DE
AL. T. DOICESCU
Licențiat în drept
No. 80, CALEA VĂCĂREȘTI, No. 80
BUCUREȘTI
1931

CONTROL 1953

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București
Cota 54817

1953

Re 118/10

Toate exemplarele vor purta
semnătura noastră No. _____

[Handwritten signature]

B.C.U. "Carol I" - Bucuresti

C54420

Ideea cooperatistă

În regulă generală în unitățile economice, fie ele persoane fizice, fie ele societăți de comerț, primează spiritul capitalistic. Ele sunt dominate de năzuința fructificării cât mai mult posibil a capitalului întrebuintat. În aceste unități economice munca este retribuită de către capital, deci e subordonată acestuia din urmă, iar câștigul se obține din creerea unor bunuri menite să satisfacă nevoile publicului consumator, adică a altor persoane decât cele ce compun unitatea economică câștigătoare.

Cu drept s'a zis că dacă nu ne-am teme de sensul pejorativ, ce obicinuit se dă cuvântului „speculare“, am zice mai cuprinzător: în sistemul capitalistic, unitățile economice au drept scop câștigul cât mai mare procurat din specularea nevoilor publicului consumator și nu a rare ori din specularea celor ce își închiriază brațele și priceperea.

Dorința de câștig este temperată — este drept — prin concurența dintre chiar unitățile capitaliste; uneori prin dispozițiunile legii pozitive, precum și într'o anumită măsură prin limitele puse de regulile morale, ce nu totdeauna pot fi înfrânte.

Aceste obstacole nu ajung.

Publicul consumator cât și muncitorimea au căutat prin asociere să remedieze răul, creind organizațiuni economice, menite nu să fructifice cât mai mult capitalul adus de membrii componenți, ci să satisfacă în comun și cât mai avantajos nevoile lor.

Oamenii în luptă cu aceleași nevoi, cu aceleași dificultăți, s'au asociat, având conștiința identității situațiunii lor economice, că laolaltă prin colaborare zi de zi, neîncetată, prin creerea unei întreprinderi comune, să propășească (*A. Egger*, *Revue internationale du travail*, vol XII, p. 650).

Asociațiunile create astfel s'au numit societăți cooperative și ele sunt triumful ideii de solidaritate.

La societățile de comerț și în special la cele pe acțiuni, asocierea este mai mult de capitaluri. Membrii componenți conferă societății capitaluri.

Societatea își are viața proprie; membrii componenți se întrunesc la intervale destul de mari spre a lua cunoștință de mersul întreprinderii.

Din potrivă la societățile cooperative, organizația economică servește la îndeplinirea nevoilor asociaților. Intre asociați și societate există un permanent schimb de servicii. Activitatea asociaților este piatra de încercare a societății. Societatea nu este creată pentru alții; ea este creată pentru asociați și numai în mod excepțional ea lucrează și cu persoane străine. Nu în capital stă forța, ci în munca, în activitatea asociaților.

Mai mult. La societățile cooperative munca joacă primul rol. Și aceste societăți au. nevoie de capitaluri, dar — spre deosebire de societățile de comerț, — în cele cooperative munca retribuește capitalul. Capitalul, cu alte cuvinte, este subordonat muncii.

După cum vom vedea, în societățile cooperative beneficiile eventuale nu se împart proporțional cu capitalul depus, ci după alte criterii, dintre cari cel mai de seamă este contribuția fiecărui asociat în muncă sau în participarea la viața societății prin schimbul de servicii.

Asociatul nu poate pretinde decât o renumerație fixă (un procent) a capitalului depus, iar nu o distribuție proporțională, de oarece el s'a asociat în vederea satisfacerii unor nevoi economice în condițiuni mai bune decât aiurea și în această satisfacere își găsește un avantaju fie în gospodăria sa, (cooperative de consum), prin economia ce o face în cheltuieli, fie obținând un sprijin necesar în activitatea sa profes-

sională (cooperative de producțiune, de desfacere în comun, de credit).

Punând la baza producțiunii și a circulațiunii bunurilor interesul consumatorilor, idealistii susțin extinderea activității societăților cooperative de consum, pentruca ele să producă tot ceea ce necesită consumatorilor, ajungând astfel la o transformare completă, dar pacinică, a ordinii economice de azi într'o republică cooperatistă viitoare.

Extinderea cooperativelor și organizarea prin ele a producțiunii însemnează, după aceiași idealisti, înlăturarea multor rele ale economiei naționale și mondiale: înlăturarea crizelor, înlăturarea șomajului, etc., deoarece producția se va face numai după și în limitele nevoilor consumatorilor. Dar nu numai atât, multe din conflictele internaționale cu substrat economic vor dispărea, deoarece diferitele țări fiind organizate în cooperații, comerțul internațional va fi mult ușurat prin schimbul între marile asociațiuni cooperative, ce se vor socoti, la rândul-le, membre ale mișcării cooperative internaționale și însuflețite de aceleași nobile năzuinți.

Putem vorbi de o mișcare cooperatistă, care datează în Europa de mai bine de 100 de ani.

Transformarea vieții economice dela începutul veacului XIX, pricinuind dezvoltarea capitalismului și existența unei clase a proletariatului, a făcut ca gânditorii să se preocupe de măsurile necesare spre a îndrepta unele rele pricinuite de noua așezare.

Utopiștii din acea epocă, cum au fost în Anglia un *Robert Owen*, iar în Franța un *Fourier*, susțineau că pot să transforme atât pe om cât și întreaga structură socială prin asocierea liberă, imaginând și înființând asemenea asocieri, cari nu au avut însă viață. Dela ei a rămas o idee, ce trebuie să dea roade în viitor: *ideea că asocierea este salvatoare*. *Owen* eră pentru o cooperație integrală—pentru un comunism, mai ales asupra pământului — și nu admitea realizări parțiale, căci socotea că se compromite ideea prin cooperativele meschine, ce începuseră a lua ființă.

Acest mare iubitor al muncitorimii a fost denumit părinte al cooperației, pentru influența ce a exercitat-o asupra contemporanilor săi. El a popularizat cuvântul de cooperație și

tot el a spus muncitorilor : „Trebuie ca voi să deveniți proprii voștrii negustori și proprii voștri fabricanți.. pentru a vă procura voi înși-vă mărfurile de cea mai bună calitate și cu cel mai redus preț“.

Owen, a luptat pentru înlăturarea profitului sub orice formă. Mai mult, pentru realizarea ideilor sale, el a creat magazine de desfacere, în cari fiecare muncitor putea găsi obiectele, de cari avea nevoie și pentru care aducea altele lucrute de el tot în atâtea ore. Aceste magazine, în care era înlăturat intermediarul și profitul, a impresionat și a făcut ca adepții lui să înființeze cea mai înfloritoare societate cooperativă : a echitabililor pioneri din Rochdale.

La începutul veacului XIX și până la 1840 s'a făcut o vie propagandă pentru cooperatie.

Dr. Wilhelm King a înființat în 1817 la Brighton o societate cooperativă de consum, care a fost urmată de vreo 300 altele în Anglia.

În Franța *Derrion* și *Reynier*, țesători din Lyon, au fondat în 1835 o cooperativă cu emblema : „Au commerce véridique“.

Încă din 1820 există o „ligă pentru propaganda cooperatiei“, și între anii 1830—1833 au fost în Anglia mai multe congrese de societăți cooperative.

Evenimentul cel mai însemnat pentru întreagă mișcare cooperatistă îl formează însă deschiderea magazinului de consum al cooperativei din Rochdale, care a avut loc la 21 Decembrie 1844.

Cei 28 țesători, cu un capital de 28 livre (o livră de fiecare) au înființat cooperativa, care azi și-a întins activitatea în toată Anglia. Ea numără azi milioane de aderenți, care își procură cele necesare de la dânsa.

Acești țesători, încrezători în puterea ce o dă asocierea, unii dintre ei fiind adepți ai lui Owen, dar toți adepți ai principiului *self-help*, nu numai că au înființat o cooperativă, care a devenit cea mai mare din lume, dar în statutele acestei cooperative au pus ideile, cari formează și azi fundamentul cooperatiei.

Dela 1844 și până astăzi adevăratele cooperative — zicem

„adevăratele“, căci știut este că sunt și pseudo-cooperative — sunt guvernate de cele 4 mari principii rochdaliene :

1. Asociații sunt în acelaș timp și cei cari se folosesc de întreprindere ;

2. Impărțirea de beneficii se face sub formă de *risturne*, adică proporțional cu cumpărările făcute de asociați la societățile de consum, proporțional cu colaborarea la celelalte feluri de cooperative ;

3. Fiecare asociat nu are drept decât la un vot în adunările generale ;

4. Societatea are porțile deschise pentru aderenți.

Vom avea ocaziunea să tratăm fiecare din aceste 4 principii de bază ale cooperăției.

În a doua jumătate a secolului XIX societățile cooperative au luat o mare dezvoltare în țările din Apusul Europei, dezvoltându-se însă în mod diferit de la țară la țară. Pe când în Anglia societățile cooperative de consum sunt acelea care au avut succes și au luat un extraordinar avânt ; în Franța s'au înființat mai mult societăți cooperative de producțiune, cele de consum — cu toată propaganda ce s'a făcut — au dat slabe rezultate ; în Germania și Italia cele mai înfloritoare cooperative au fost cooperative de credit.

Pentru mișcarea cooperatistă și în special pentru dezvoltarea cooperativelor de credit au avut un deosebit rol, doi cooperatori germani : *Schulze-Delitch* și *Raiffeisen*. Amândoi au fost întemeietori de cooperative, au trăit în aceeași epocă (a doua jumătate a secolului XIX), însă au fost făuritori de sisteme deosebite.

În sistemul lui Schulze societățile cooperative — denumite *Vorschussverein* — au un capital subscris de asociați și achitat deodată sau în mici fracțiuni periodice (lunare) ; deasemenea la intrarea în societate membrii plătesc o taxă de înscriere. Pe lângă capital, societatea preia în fiecare an o parte din beneficii, pe care o trece la rezerve.

În sistemul Schulze asociații răspund nu numai cu miza socială, dar și solidar și nemărginit pentru datoriile contractate de societate.

Schulze-Delitsch a propovăduit ca cooperativele să aibă un capital propriu, pentru a nu fi la discreția capitaliștilor.

Societatea cooperativă, sistem *Schulze-Delitsch*, lucrează cu orice persoană înscrisă în societate, indiferent de localitatea în care domiciliază; aceasta însemnează că teritoriul înăuntru căruia societatea activează nu este limitat la o comună, ci poate fi cât de întins.

Beneficiile rezultate se distribuie anual, însă nu după principiul pur cooperatist. Ele se împart proporțional cu capitalul depus de fiecare acționar.

În fine, în cooperativele *Schulze-Delitsch* administratorii sunt retribuți și pot chiar participa la beneficii (tantieme).

Cooperativele *Schulze-Delitsch* au avut și au mare succes, dar li s'a reproșat, că sunt însuflețite de un spirit capitalist. Ele se adresează micilor producători și le asigură un câștig atât prin ajutorul ce le dă prin procurarea de împrumuturi eficiente, cât și prin renumerarea capitalului depus, și anume proporțional cu acest capital.

Raiffeisen înființează cooperative țărănești. Fiecare cooperativă trebuie limitată la teritoriul unei comune. Asociații răspund nemărginit, întocmai ca și în sistemul *Schulze-Delitsch*. Administrația este gratuită. Societatea n'are nevoie de capital; capitalul se procură ușor, când asociații răspund nemărginit; când activitatea este redusă la o comună și supravegherea întrebuințării împrumuturilor se face cu ușurință. Asociații sunt destul de recompensați prin avantajii ce le procură cooperativa (*Darlehenskasse*); ea nu le distribuie dividende.

Din beneficii o parte trece la rezerve, cari în caz de dizolvare nu se vor atribui asociaților, ci vor servi la dotarea altei cooperative ce ulterior s'ar înființa în comuna în care își avea sediul cooperativa dizolvată.

Cooperativa *Raiffeisen* are un teritoriu limitat, dar ea nu se ocupă numai cu operațiuni de credit, ci servește și ca cooperativă de consum, furnizând membrilor componente articole necesare gospodăriilor lor țărănești.

Ca să poată aduce roadele dorite, cooperativele *Raiffeisen* s'au grupat în uniuni (centrale); astfel că cooperativa rurală este legătură între săteni și centrala respectivă. Dealtfel aso-

cierea cooperativeilor în organisme mai puternice întâlnim și în sistemul Schulze-Delitzsch, dar deosebirea constă în faptul că uniunile sistem Schulze-Delitzsch se bazează pe principiul descentralizării, pe când în sistemul Raiffeisen uniunile au ca bază ideea centralizării.

Am arătat în puține cuvinte cele două sisteme germane deoarece cunoașterea lor are o deosebită importanță pentru cunoașterea mișcării cooperative în România.

În special în Transilvania, cooperativele minoritarilor sunt cooperative sistem Raiffeisen, și ele sunt foarte înfloritoare.

Primele cooperative la noi în țară, înființate la orașe, în urma unei întinse propagaunde făcută de către *P. S. Aurelian* și *D. Butculescu* nu au avut succes.

Aurelian vrea să susție și să întărească clasa mijlocie orășanească prin asociere, prin cooperative.

Mișcarea nu pornește de jos în sus, ci de sus în jos. Pătura orășanească la care se adresa Aurelian a rămas indiferentă.

Nu aveam la acea dată (1865—1875) proletariat, iar de cooperative burgheze nu se simțea nevoie, și nici nu era publicul educat pentru a înțelege principiile cooperatiste.

Mișcarea cooperativă la orașe a fost la noi așa de slabă, încât la 31 Decembrie 1914 nu existau decât 65 cooperative orășanești.

Din potrivă, terenul era foarte favorabil pentru o intensă mișcare cooperatistă la sate, unde bătuiam două mari rele: camăta și lipsa de pământ, atât de viu simțite de către populațiunea noastră țărănească.

A asocia pe țăran pentru ca prin asociere să găsească bani efțini, iar cu ajutorul banilor efțini să ajungă în proprietatea unei bucați de pământ, care să-l hrănească pe el și familia lui, iată ce au susținut și ceea ce au propăvăduit primii propagandiști ai cooperației sătești.

Ideile celelalte: de producțiune în comun, de desfacere în comun, de procurare de unelte agricole, etc., au venit în urmă și pe al treilea plan. Ceea ce îl durea pe țăran, era lipsa de pământ: cine îi arată calea, ca să dobândească ogorul necesar, acela era sigur că-i va câștiga inima, și fără inimă nu se poate face cooperație.

Pentru a dobândi pământ trebuiau bani, deci nevoia de bănci populare. Cu banii strânși prin banca populară și cu ajutorul Statului se puteau cumpăra sau lua cu arendă moșiile marilor proprietari: Alături de băncile populare s'au născut obștile de cumpărare și arendare.

Aceste 3 feluri de cooperative: bănci populare, obștii de arendare și obștii de cumpărare, au fost cele cari au izbândit.

Primele bănci populare se înființează prin propaganda desfășurată de învățători, animați de ministru *Spiru Haret*.

Inmulțirea lor merge cu pași repezi: în 1893 se înființează 4 bănci, în 1896 se înființează 2, în 1897 una, 1898—9, în 1899—14, în 1900—47, în 1901—173, în 1902—458.

În anul 1927 erau 4.773 de cooperative de credit cu un număr de 952.997 asociați, un capital social de 1.265.465.317 lei, cu depozite spre fructificare de lei 964.849.080. Aceste bănci au acordat împrumuturi ce se cifrau în acel an la 3.537.336.477 lei.

Pe când băncile populare se dezvoltă și după anul 1918, obștile de arendare și cumpărare, cari ajunseseră într'o stare înfloritoare înainte de războiu (în 1913 numărul obștilor era de 495 cu 768.768 membrii, 4.289.981 lei capital social vârsat, cultivând 375.000 ha. și plătind o arendă anuală de 13.500.000 lei aur), după războiu în urma reformei agrare obștile își pierd din importanța lor, iar numărul lor scade treptat.

Cooperativele de producție și de consum apar abia la 1906 și numărul lor merge crescând, astfel că la 1926 avem 1063 cooperative, supuse controlului Centralei cooperativelor de producție și de consum. Aceste cooperative au un total de 24.770.699 lei, un fond de rezervă de lei 101.250.364 un fond cultural ee 12.685.292 lei.

Deși după cifrele statistice această ramură a cooperației ar părea că este înfloritoare, totuși realitatea este cu totul alia.

CAPITOLUL II

Legislația cooperatistă în alte țări și în România

Societățile cooperative s'au născut și s'au dezvoltat în diferitele țări fără să existe delă început o legislație proprie pentru acest fel de societăți bine distincte de societățile capitaliste. Ele au trebuit să împrumute formele celorlalte societăți și să se adapteze unor legiuiri ce priveau organizație economice cu totul diferite prin structură și ideal.

Față de avântul ce l-a luat mișcarea cooperatistă, legiuitorii nu au putut ignora existența societăților cooperative și în a doua jumătate a secolului XIX, mai toate țările din apusul Europei au căutat să le dea o bază juridică, care să le permită o rodnică activitate.

Dacă am compara diferitele legiuiri în materia societăților cooperative, am găsi, ca aceste legiuiri se pot grupa în 3 categorii bine distincte.

* * *

Tipul francez. Societățile de comerț sunt reglementate în afară de codul de comerț, prin legea din 24 Iunie 1864. Această din urmă lege se ocupă în titlul I despre societățile în comandită pe acțiuni; în titlul II despre societățile anonime; iar în titlul III se cuprind dispozițiuni speciale societăților cu capital variabil.

După legea franceză din 1867 societățile cooperative sunt privite ca variantele oricărei societăți comerciale (în nume

colectiv, în comandită, pe acțiuni). De îndată ce în statutele oricărei societăți s'a stipulat, că societatea va avea un capital susceptibil de a fi mărit, fie prin vărsăminte succesive făcute de către asociați, fie prin intrarea în societate a noi asociați; precum și dacă capitalul va putea fi micșorat prin retrageri totale sau parțiale a mijloacelor sociale: asemenea societate devine o societate cu capital variabil; o societate cooperativă.

Societățile ale căror statute prevăd variabilitatea capitalului în sensul arătat mai sus, sunt cărmuite pe lângă dispozițiunile aplicabile felului de societate propriu (nume colectiv, comandită, pe acțiuni), și de normele arătate în articolele 49—54 din zisa lege.

După legea franceză prin urmare, avem o societate cooperativă ori de câte ori, potrivit contractului de societate, întâlnim variabilitatea de capital, produsă prin puțința de a se mări capitalul, datorită aporturilor noi făcute de vechi asociați, precum și aporturilor făcute de asociați cari intră în societate, în cursul existenței ei. Capitalul este susceptibil de mărire, dar și de micșorare, prin faptul că asociații sunt liberi să se retragă din societate sau să rămâne în societate retrăgând numai o parte din miza socială.

Scopul urmărit de societate este indiferent. Societăți pur comerciale, care, cu alte cuvinte, nu urmăresc decât un câștig, de îndată ce au în actul constitutiv clauza variabilității capitalului, ele, prin acest simplu fapt, sunt societăți cooperative. Este de menționat că legiuitorul francez evită să întrebuinteze cuvântul de societate cooperativă, ci numai de societate cu capital variabil.

Toate societățile comerciale își pot mări sau micșora capitalul; dar micșorarea sau mărirea se iau prin hotărârile asociaților și aceste hotărâri constituiesc acte modificatoare ale contractului de societate. Din potrivă, mărirea sau micșorarea capitalului la societățile cooperative nu însemnează modificare de contract social: această variabilitate înfățișează viața normală a societății.

Societățile cu capital variabil (cooperativele), nu au în dreptul francez o bază juridică proprie idealului, ce ele urmăresc. Ele îmbracă forma unei societăți capitaliste. Sunt su-

puse, după cum am văzut, normelor edictate de lege pentru diferitele tipuri de societăți.

În afară de acele norme societățile cooperative mai sunt supuse următoarelor dispozițiuni legale:

1. Capitalul social nu poate să fie fixat prin actul constitutiv la o sumă mai mare de 200.000 franci. Se va putea însă mări capitalul în fiecare an prin deciziunile asociaților (adunarea generală). Fiecare mărire nu poate întrece suma de 200.000 franci.

2. Acțiunile sunt întotdeauna nominative chiar dacă sunt complet achitate; spre deosebire de acțiunile celorlalte societăți, cari îndată ce sunt achitate, pot să fie și la purtător.

3. Acțiunile nu pot fi negociabile decât după constituirea definitivă a societății, iar statutele pot să prevadă dreptul pentru consiliul de administrație sau pentru adunarea generală de a se opune la transferul din registrul de acționari, ce societatea este îndatorată să țină.

4. Societatea nu va fi definitiv constituită decât după efectuarea unui vărsământ de 10% asupra fiecărei mize sociale.

5. Deși capitalul este variabil, el nu poate să fie micșorat decât în limitele prevăzute în actul constitutiv și în caz de tăcere a actului constitutiv, capitalul nu poate să fie redus sub a zecea parte din cel prevăzut la constituire.

6. Orice asociat se poate retrage din societate, la buna lui plăcere. Statutele pot limita acest drept de retragere; în orice caz, retragere numai poate să se producă, dacă capitalul a ajuns la limită minimă.

7. Se poate stipula în contractul social, că adunarea generală poate să decidă, cu majoritatea fixată pentru modificarea statutelor, excluderea unuia sau mai multor asociați.

8. Asociatul retras precum și cel exclus este ținut, timp de 5 ani, față de societate și față de terți pentru toate obligațiunile existente în momentul retragerii sau excluderei.

9. Societatea cu capital variabil, chiar în nume colectiv și comandită, nu se dizolvă prin moartea, retragerea, punere sub interdicțiune, falimentul sau deconfitura unuia dintre asociați. Ea continuă deplin drept cu ceilalți asociați.

După legea franceză din 1867, societăți cu capital variabil

pot să fie nu numai adevăratele cooperative, dar și societățile ce urmăresc câștiguri de împărțit între asociați: pseudo-cooperative.

Prin faptul că clauza variabilității capitalului este numai o modalitate; societatea rămâne în nume colectiv, în comandită, pe acțiuni, după forma ce a ales; astfel că deși nu urmărește decât prosperitatea asociaților printr'o întreprindere cu care ei își schimbă zi din zi servicii; societatea cooperativă este supusă unor norme de drept proprii societăților comerciale și care nu arareori fac ca societatea cooperativă să se abată de la menirea ei: să degenereze într'o societate de capitaluri.

Tipul elvețian. In codul elvețian al obligațiunilor s'a rezervat societăților cooperative titlul al XXVII-lea.

Legiuitorul elvețian nu s'a mărginit să prevadă câteva articole pentru societățile cu capital variabil, după cum a făcut cel francez. Societățile cooperative, în dreptul elvețian, nu sunt numai simple variante ale celorlalte societăți comerciale, ci sunt supuse unei reglementări speciale, deși însă necomplete. lăsând o mare parte a materiei în sarcina statutelor și, în lipsa de prevederi în statute, doctrina și jurisprudența au completat, după normele dela societățile anonime, ceea ce iarăși nu a fost spre binele mișcării cooperatiste.

În dreptul elvețian, pe lângă adevăratele cooperative, trăese și pseudo-cooperativele, spre nemulțumirea operatorilor, cari cer cu insistență o nouă lege, prin care, definindu-se ce este o cooperativă, să nu se mai dea posibilitate societăților străine de idealul cooperatist să se confundă cu adevăratele cooperative.

Definițiunea ce o dă societății cooperative codul elvețian al obligațiunilor în art. 678, este vagă, nu este precisă și nu exclude dela avantajile legii societățile, cari ar vrea numai înșelător să apară ca societăți cooperative.

Iată într'adevăr cuprinsul art. 678: *Toute réunion de personnes, qui, sans constituer l'une des sociétés aux définies titres XXIV à XXVI, poursuit un but économique ou financier commun doit, pour former une société cooperative ayant droit à la personnalité civile, se faire inscrire sur le registre du commerce conformément aux dispositions qui suivent.*

Cu toate lacunele, titlul XXVII din codul elvețian al obligațiilor reprezintă un vădit progres față de legislația franceză.

Titlul XXVII, de care ne ocupăm, este împărțit în 4 subdiviziuni :

1. Constituirea societăților cooperative.
2. Drepturile și obligațiile asociaților.
3. Organele și puterile societății.
4. Despre dizolvarea și lichidarea societăților cooperative.

* * *

Codul de comerț italian, deși posterior codului elvețian al obligațiilor, totuși este inferior acestuia în privința societăților cooperative. Codul italian, cași cel român, se apropie mai mult de legea franceză dela 1867, însă consacră acestor feluri de societăți mai multe articole decât legea franceză.

Nici în codul italian, nici în codul român nu se definesc societățile cooperative. Legea se mulțumește să ne spună că se numește societate cooperativă orice societate în al cărei act constitutiv se prevede că „*capitalul social va fi susceptibil de creștere prin vărsăminte treptate, făcute de către asociați, și de diminuare prin luarea înapoi totală sau parțială a mizelor*“ (art. 221 rom., 219 it.)

După codul de comerț italian, ca și după dreptul francez, orice societate, indiferent de scopul ei, devine cooperativă, îndată ce prevede în actul constitutiv variabilitatea capitalului.

Codul prevede o serie de avantagii, sau mai bine zis, înlesniri pentru societățile cooperative (adevărate, cât și pseudo-cooperative).

Și în codul italian ca și în legea franceză se vorbește de capital maxim de 200.000 lei, care poate însă să fie mărit prin deciziunile adunării generale luate din an în an. Fiecare sporire nu poate să fie mai mare de 200.000 lei.

Statutele vor determina o sumă sub care nu se va scădea capital social prin retragere de mize sociale. Această sumă nu va putea fi mai mică decât a zecea parte din capital.

Societatea nu se va putea constitui decât dacă s'a făcut de către fiecare asociat un vărsământ de o zecime din capitalul subscris, care nu poate întrece 5000 lei (art. 225 rom.).

Autorizarea societăților cooperative se dă tocmai ca și la societățile anonime. Deasemenea multe din dispozițiunile cu referință la administrarea și la funcționarea societății cooperative sunt aceleași ca la societățile anonime.

Codul prevede un principiu, ce vom întâlni în legislațiunile moderne, și anume, că în adunările generale fiecare asociat nu are decât un singur vot, oricare ar fi numărul acțiunilor se posedă: principiul egalitar.

Codul reglementează retragerea și excluderea asociaților, precum și drepturile acestora.

Deși reglementarea făcută de codul de comerț italian și român este mai amănunțită, totuși el nu dă societăților cooperative o bază juridică proprie și unitară. El lasă posibilitatea ca pe de o parte societățile străine să nu aibă aparența unor societăți cooperative; iar pe de altă nu i-a garanții ca societățile adevărat cooperative să nu degenereze în societăți, cari urmăresc numai scopuri lucrative.

* * *

Tipul anglo-saxon. Al treilea tip de legislație formează legislația anglo-saxonă.

Anglia a fost cea dintâi, care a creat un statut autonom, aparținând în comun tuturor felurilor de cooperative, prin lege din 1852, 1862 și 1867, legi speciale asupra *Industrial and Provident Societies Act* din 1893 și 1913.

După Anglia a urmat Germania prin legea din 1868 și mai în urmă prin legea cooperăției din 1889, revizuită 1898.

Sistemul unei legi proprii pentru cooperăție întâlnim și în Austria (legea din 9 Aprilie 1873), Polonia (legea din 20 Octombrie 1920), etc.

În acest al treilea sistem pentru societățile cooperative se dă o reglementare proprie, cu desăvârșire independentă de reglementarea din codurile de comerț pentru societățile comerciale. Și reglementarea este de așa fel, încât sunt excluse pseudo-cooperativele.

Reglementarea este complectă, iar normele, ce cărmuesc societățile pe acțiuni, cu spiritul lor lucrativ, numai influențează funcționarea societăților cooperative.

Ne vom da seama și mai bine de sistemul și avantajile unei legi proprii și unitare pentru întreaga mișcare cooperativă, când vom trata despre societățile cooperative după noua tege română a cooperăției.

CAPITOLUL III

Evoluția legislațiunii cooperatiste în România

§ 1. Legea băncilor populare

Față de avântul luat de mișcarea cooperatistă, precum și față de nevoile populațiunii țărănești, s'a găsit necesar ca o nouă lege să completeze dispozițiunile din codul de comerț; să înlesnească constituirea de cooperative de credit; să le dea un ritm unitar pe întreagă țară; să le dea anumite avantajii fiscale, de judecată și de urmărirea creanțelor; să le dea îndrumări și un organ de control; să le asigure odată cu controlul și un sprijin moral și material din partea Statului.

Această lege, prima lege a cooperației, la noi în țară, poartă numele de: „*Legea băncilor populare sătești și a Casei lor centrale*“, Ea a fost promulgată la 28 Martie 1903 și publicată în Monitorul Oficial în numărul 288 din 29 Martie 1903. Ea a suferit diferite modificări în decursul vremii și a cârmuit mișcarea cooperatistă până la 12 Iulie 1928, când a intrat în vigoare codul cooperației.

Legea băncilor populare nu definea ce este o societate cooperativă de credit, ci se mărginea, să spună că societățile cooperative de credit la sate, numite „*bănci populare sătești*“, sunt supuse „*tuturor dispozițiunilor cuprinse în titlul al VIII-lea, secț. 7-a din codul comercial, întrucât ele nu vor fi modificate prin legea de față*“ (art. 1); și că aceste bănci populare sătești erau considerate ca societăți comerciale având personalitatea juridică, întrucât ele se constituiau potrivit acelei legi.

Legea băncilor populare prevedea înlesniri pentru constituirea cooperativelor de credit. Aceste înlesniri erau următoarele:

1. Băncile populare se constituiau prin act scris, autentificat de judecătorul ocolului, în care societatea își stabilea sediul, fără să se plătească vre-o taxă de înregistrare sau timbru.

2. Judecătorul autentifică actul, dacă el era prezentat de cel puțin 2 din membrii fondatori. Nu era nevoie de prezența tuturor asociaților. Era destul ca declarațiunea de adeziune să fi fost certificată de primăria locală; aceasta și în ipoteza că printre asociați figurau și neștiutori de carte. O autentificare — după cum se vede — excepțională: fără a se cere prezența în fața magistratului a celor cari au semnat actul.

Judecătorul nu putea să autentifice actul constitutiv și statutele, decât dacă ele erau vizate de către Casa Centrală a băncilor populare sătești, înființată și organizată prin aceeaș lege a băncilor populare.

Judecătorul nu era chemat să dea autorizarea, cerută de codul de comerț pentru societățile pe acțiuni. Examinarea, dacă actul constitutiv și statutele unei bănci populare sunt în conformitate cu legea, era de atributul numai al Casei Centrale a băncilor populare. Odată statutele vizate de către Casa Centrală, judecătorul trebuia să le autentifice, bine înțeles dacă semnăturile celor neprezenți vor fi fost legalizate de către primăria respectivă.

3) Până în trei zile dela primirea actului constitutiv, judecătorul era îndatorat din oficiu să procedă la transcrierea, afișarea și publicarea acelu act constitutiv.

Publicitatea actului constitutiv și statutelor unei bănci populare sătești consistă din următoarele:

a) La judecătorie se ținea un registru special pentru societățile cooperative de credit. În el se trecea de către judecător și în termenul de 3 zile arătat mai sus toate actele constitutive de bănci populare;

b) În acelaș termen de 3 zile judecătorul de ocol era îndatorat ca din oficiu să facă 3 extracte de pe actul constitutiv, cuprinzând indicațiunile arătate în art. 89 cod comercial. El

facea să se afișeze un extract la ușa judecătoriei, un al 2-lea la ușa primăriei comunei unde era sediul societății. Cele două afișeri se constatau prin proces-verbal, dresat de judecător și primar, atașându-se la dosarul judecătoriei pentru fiecare societate în parte;

c) Judecătorul trimiteau un extract la Monitorul Oficial, îngrijind ca publicarea lui să se facă de îndată;

d) Judecătorul, constatând printr'un proces-verbal îndeplinirea tuturor formalităților, dispunea ca societatea poate funcționa. După aceasta el trimitea un extract și Tribunalului județului, care era dator din oficiu și fără vre'o taxă să-l treacă în registru pentru societăți;

e) Toate formalitățile de constituire, transcriere, afișare și publicare, chiar acea în Monitorul Oficial, erau gratuite.

Judecătorul, care neglija îndeplinirea vreuneia din formalități, sau care ar fi întârziat mai mul de 20 de zile, dela depunerea actului constitutiv, a face ca toate formele pentru funcționarea societății să fie îndeplinite, era pasibil, pe lângă măsuri disciplinare, și de daune civile pentru cei interesați.

Legea băncilor populare prevedea ce trebuie să cuprindă statutele cooperativelor și cu această ocaziune făcea importante derogări dela dispozițiunile codului comercial.

Statutele trebuiau să arate:

1. Numele și sediul societății;
2. Modul formării capitalului social, mărimea părților sociale, modalitățile de achitare a acestor părți, modalitățile de achitare a acestor părți și modalitățile de restituire, în caz de retragere sau excludere din societate;
3. Enumerarea operațiunilor pe care le putea face societatea;
4. Modul cum urmă să se păstreze capitalurile societății;
5. Condițiunile de intrare în societatea, precum și condițiunile de retragere a asociaților, sau cazurile de excludere;
6. Limitele răspunderii membrilor pentru actele societății;
7. Condițiunile în cari societatea trebuia să acorde credite, atât membrilor cât și nesocietarilor;
8. Modul formării și întrebuințării fondului de rezervă și destinațiunea lui în caz de dizolvare a societății;

9. Modul împărțirii beneficiilor, în caz când statutele permit o împărțire de beneficii;

10. Modul de administrare a societății, regulile pentru alegerea administratorilor, puterile și îndatoririle acestora;

11. Modul de lichidare eventuală, în caz de dizolvare a societății.

Din enumerarea făcută rezultă, că după legea din 1903 societățile cooperative trebuiau să aibă ușa deschisă; ele trebuiau să aibă capital variabil, dar și număr variabil de membri. Nu se admitea un număr fix, invariabil de asociați; actul constitutiv însă arată în ce condițiuni să puteau primi noi asociați și în ce condițiuni se puteau retrage asociații.

După aceeași lege societatea cooperativă se putea mărgini în cadrul ei ideal: să lucreze numai cu membrii componenți; legea însă permitea ca să lucreze și cu nesocietari. Statutele trebuiau să arate întotdeauna în ce condiții se acordau credite societăților și nesocietăților.

Legiuitorul din 1903 este conștient, că asocierea la cooperative nu se face în scop lucrativ, nu se face pentru a se da dividende; totuși el prevede că în statute să se arate modul de împărțire a beneficiilor, adăugând: „în cazul când statutele ar permite o împărțire de beneficii“.

Spre derogare dela art. 224 din codul comercial, cooperativele puteau avea un capital cât de mare; deci nu mai era limitat la lei 200.000. Deasemenea capitalul era susceptibil de măriri ori când ar hotărî adunarea generală și nici o limită nu se mai punea pentru sporirile de capital. Dealtfel odată ce se admite ca dela început o societate cooperativă să aibă oricât de mare capital, era firesc să nu fie pusă vre-o limită și atunci când se sporește capitalul social.

Derogarea dela codul de comerț cu privire la capitalul social se explică prin dorința ce a avut legiuitorul, ca pe viitor să se întemeieze organisme puternice, și organisme puternice implică un capital îndestulător spre a face față nevoilor.

La unele cooperative și un capital mai mic de 200.000 lei poate fi suficient; la altele, mai ales unde se cer investițiuni, capitalul de 200.000 lei este cu totul neîndestulător.

Dându-se posibilitatea creerii unor societăți cooperative cu capitaluri cât de mari, prin legea din 1903 s'a dat posibilitatea ca asociații să aibă părți sociale nu până la lei 5.000, după cum prevede art. 225 din cod de comerț, ci până la maximum de 50.000 lei.

Legea băncilor populare din 1903 a suferit o serie de modificări, și în același timp dispozițiunile ei au fost extinse tuturor cooperativelor, devenind astfel legea cooperației. Avantagiile acordate de ea, la început numai băncilor populare sătești, s'au revărsat asupra tuturor societăților cooperative.

Legea băncilor populare din 1903, aplicabilă tuturor cooperativelor, prevedea, că scutirile și reducerile de impozite acordate prin diferite legi se aplicau numai acelor cooperative cari erau constituite și funcționau potrivit acelei legi din 1903. Aceeași lege prevedea dispozițiuni, cari constituiau avantajii procedurale pentru cooperative. Aceste avantagii procedurale erau următoarele :

1. Cererile de judecată introduse de băncile populare, cooperative, obștii și federale, întreagă procedură, actele, creanțele și toate operațiunile pentru efectuarea și urmărirea împrumuturilor până la valoarea de 5.000 lei inclusiv, capital și procente, erau scutite de taxa de timbru. (art. 14 al. I).

2. Acțiunile intentate de cooperative și federale se judecau de urgență și cu precădere. Deasemenea și apelurile se judecau cu urgență și precădere.

3. Cooperativele, federalele și centrale lor erau dispensate de a depune cauțiuni pentru obținerea popririlor și sechestrurilor asigurătoare.

4. Hotărârile definitive se executau conform legii de urmărire a veniturilor Statului, dacă priveau creanțe, contractate direct față de o cooperativă. Dacă societatea cooperativă devenise creditoare printr'o cesiune, executarea se făcea după dreptul comun.

5. Protestul cambiilor emise în ordinul unei cooperative se făcea până la suma de lei 10.000 de către primăria sediului cooperativei creditoare. Primăria avea competență de a instrui mentă, fără ca să fie aplicabile împiedicările prevăzute în

art. 392 din codul de comerț, relative la actele în care sunt interesate rudele sau afinii.

Pentru sumele mai mari de 10.000 lei competente a dresa protestul era judecătoria în circumscripțiunea căreia își avea sediul banca populară.

Dacă cooperativa avea sediul într'o comună urbană, judecătoria sediului, era competente pentru orice sumă.

6. Autentificarea cambilor, contractelor de împrumut, până la valoarea de 10.000 lei, precum și autentificarea actelor de intrare în societate până la orice valoare, se făcea de primăria unde domiciliu debitorul sau asociatul, sau de aceea a sediului cooperativei ori federalei.

Pentru sumele mai mari competente pentru autentificare era judecătoria de ocol, fie a sediului cooperativei, fie a domiciliului debitorului.

7. Pentru a se autentifica actele de mai sus, nu era nevoie de înfățișarea societății înaintea autorității, care autentifică.

Autoritatea trebuia să dea autentificare actelor, prezentate de către cel ce vroiește să se împrumute, sau să intre în societate.

8. Toate atribuțiunile date cu privire la autentificarea actelor notarilor publici sau oricăror alte autorități în Ardeal, Basarabia și Bucovina, au trecut în urma eliberării acestor provincii, asupra primarilor sau locuitorilor lor și judecătoriilor, n ce privește actele enumerate mai sus la No. 6.

9. Registrele cooperativei și federalelor se numerotau se parafau și se sigilau de către judecătoria respectivă, fiind ele scutite de taxele de timbru precum și orice alte taxe.

În ce privește creanțele băncilor populare, art. 15 arată, că „împrumuturile contractate la băncile sătești sunt de natură comercială; creanțele rezultând din aceste împrumuturi sunt negociabile și vor putea fi transmise prin gir“. Iar art. 27 stabilea, că orice sume de bani, datorate băncilor populare, obștiilor, cooperativei și federalelor, din împrumuturi sau din orice titluri, produc de drept dobânzile convenționale prevăzute în acte, stabilite de statute sau fixate prin deciziunile adunărilor generale, chiar după scadența creanței și până la efectivă ei încasare. Aceleași dobânzi curg și pentru chel-

tuelile de urmărire făcute de societate pentru încasarea creanțelor sale. Dobânzile curg din ziua în care aceste cheltueli se vor fi făcut.

Cu privity la amanetele constituite în favoarea cooperativei, legea băncilor populare din 1903 consacră articolele 15 până la 26,

Principiul pus în lege este că amanetul se constituie fără să fie nevoie a se lua bunul amanetat în posesiune de către societatea creditoare. În locul luării în posesiune, legea prevedea întabularea actului de gaj, după simpla cerere a uneia dintre părți, în comunele urbane în registrul tribunalului, potrivit art. 728 bis din procedura civilă, iar în comunele rurale numai în registrele de amanete dela primăria comunei în circumscripțiunea căreia se găsesc lucruri amanetate

În comunele urbane, reședințe și nereședințe, întabularea amanetelor pe vite de muncă se făcea la autoritatea polițienească în circumscripțiunea căreia domiciliază debitorul.

Debitorul era îndatorat să păstreze bunul amanetat sub sancțiunea pedepsei arătate în art. 323 cod penal.

În caz de neplată la scadență precum și oricând, suma împrumutată devine exigibilă, amanetul se putea vinde fără nici o autorizare a justiției și potrivit legii de urmărirea veniturilor Statului.

În caz când o creanță este garantată cu ipotecă în favoarea unei cooperative, spre derogare dela dreptul comun, nu era nevoie de o nouă iscripție după trecerea de 3 ani; iar pe de altă parte, societatea creditoare putea să urmărească orice altă avere a debitorului, prin derogare dela art. 1825 din codul civil.

Vom avea ocaziunea să ne mai ocupăm de amanetele și ipotecile constituite în favoarea societăților cooperative, și vom arăta, cari sunt principiile admise de legislația cooperației în vigoare, principii ce dealtfel sunt luate din legea băncilor populare.

Avantagii speciale s'au înscris în lege pentru cooperativele de meseriași și pentru cooperativele forestiere și de pescari.

Prin legea publicată în Monitorul Oficial din 17 Februarie 1926 și 24 Februarie 1926 s'au introdus următoare dispozițiuni:

1. Societățile cooperative formate din meseriași români se preferau, chiar dacă ofertele lor erau mai scumpe cu 5⁰/₀ decât a celorlalți concurenți, la toate întreprinderile de lucrări sau furnituri ale Statului, județelor, comunelor și ale celorlalte autorități civile și militare. Garanția obligatorie la licitațiunile publice, era redusă la jumătate pentru aceste cooperative (art. 10 din legea băncilor populare).

2. S'a creat un drept de preferință pentru cooperativele forestiere și pentru cooperativele de pescari, chiar dacă oferta lor ar fi fost cu 5⁰/₀ mai mică decât oferta cea mai favorabilă și acest drept s'a creat la formarea întreprinderilor de exploatare de păduri ale statului și de pescuit în apele și domeniile lui conform art. 25 al. b din legea privitoare la comercializarea și controlul întreprinderilor economice. Acelaș drept se stabilea în favoarea cooperativelor pentru orice concesiuni, arendări sau cointeresări în pădurile și apele aparținând instituțiilor ale căror bugete se aprobă de adunarea deputaților.

Centrala cooperativelor de producțiune și consum putea în termen de 6 luni să ceară anularea oricărei concesiuni, făcută cu călcarea dispozițiunilor de mai sus (art. 11).

§ 2. Casa Centrală a băncilor populare sătești

Pentru a veni în ajutorul cooperativelor, pentru a le supraveghea și îndrumă, s'a înființat Casa Centrală a băncilor populare, o instituțiune de stat, dotată însă cu un capital propriu. Ea funcționează ca o direcțiune generală, bucurându-se însă de autonomie, fiind administrată de un consiliu de administrațiune, dar Statul, prin ministrul respectiv (Centrala s'a plimbat pe la mai multe ministere, mai înainte de a se fi creat Ministerul Muncii, Cooperăției și Asigurărilor sociale) avea un drept de veto pentru orice deciziune s'ar fi luat de centrală.

La început a fost o Centrală pentru toate cooperativele de orice fel ar fi fost ele; mai târziu s'au făcut 3 Centrale.

Casa Centrală a băncilor populare avea în afară de atribuțiunile de control și îndrumare și atribuțiuni de mare bancă

centrală, menită să finanțeze cooperativele de credit răspândite pe întreg teritoriul țării.

Toate băncile populare erau sub controlul centralei băncilor populare, nu puteau însă toate să lucreze cu Centrala, adică să facă operațiuni financiare cu aceasta.

Dacă pentru înființarea unei bănci populare legea era destul de largă, pentru a admite însă o bancă să lucreze cu Centrala, i se cerea anume condițiuni, toate consecința dorinței legiuitorului ca cooperativele de credit, ajutate de Stat prin Centrală, să fie cât mai aproape de tipul pur al unei cooperative. Zicem ajutate de Stat prin Centrala, deoarece Centrala avea un capital, însă acel capital provenea dintr'o dotațiune făcută de Stat: suma de lei 20.000 000, ce reprezintă capitalul Creditului agricol desființat, plus un cont curent pe care Ministerul Finanțelor urmă să-l deschide la Banca Națională a României sau la altă bancă. (A se vede art. 34).

Iată condițiunile ce trebuiau îndeplinite pentru ca o bancă populară să fie admisă să lucreze cu Casa Centrală :

a) Banca populară trebuia să aibă raza de activitate limitată la comuna de reședință a băncii, și cel mult la încă o comună limitrofă; ea putea să admită însă și locuitori din mai multe comune ca asociați, dar numai cu învoirea Casei Centrale;

b) Banca populară nu trebuia să admită ca asociat un locuitor, care ar mai fi făcut parte dintr'o altă bancă populară;

c) Banca populară nu trebuia să acorde împrumuturi decât locuitorilor din comunele, din cari își putea recruta și asociați;

d) Dobânda împrumuturilor acordate de banca populară nu trebuia să treacă peste limitele fixate de către consiliul de administrație al Casei Centrale. În această privință statutele trebuiau să arate, dacă banca populară putea acorda împrumuturi și nesocietarilor, și în caz afirmativ, ce înlesniri se făceau asociaților;

e) Împrumuturile, acordate de banca populară să poată fi restituite și înainte de termen, după voința împrumutatului; iar dobânda să nu se plătească decât pentru partea de capital care rămâne neachitată;

f) Pentru băncile al căror capital nu treceau peste 10.000

lei, administrațiunea, afară de contabil, să fie gratuită; pentru cele cu un capital mai mare, cheltuelile de administrație să nu treacă peste 15% din beneficiu;

g) Administratorii băncilor populare să fie solidar răspunzători pentru pierderile băncilor, rezultând din reaua credință sau din neglijență lor;

h) Banca să-și formeze un capital de rezervă de cel puțin 10% din beneficiile sale, destinate a acoperi pierderile eventuale ale băncii. Consiliul de administrație al Casei centrale putea impune ca acest capital să fie depus la Casa centrală spre fructificare;

i) O bancă populară putea fi pe acțiuni, dar acțiunile trebuiau să fie nominative și posedate numai de locuitori comunei, în care banca își avea sediul său și ai un.i comune vecine; în orice caz acțiunile nu se transmiteau decât cu aprobarea consiliului de administrațiune al bănci sau al adunării generale, potrivit statutelor.

În afară de îndeplinirea condițiilor de mai suă, Casa centrală putea impune băncilor populare, cari lucrau cu ea, și alte condițiuni, «după datele experienței și după împrejurări, relativ la termenele de credit, măsurile de garanție, cuantumul împrumutului, caracterul operațiunilor, avantajele de acordat membrilor față de nesocietari, etc.» (art. 44).

Legea băncilor populare prevedea înființarea de bănci sistem Reiffaisen și chiar lucrarea acestora cu Centrala. Mai mult, legiuitorul voind să răspândească acest soi de cooperative, a înscris următorul art. 46:

„Se pot organiza bănci populare și fără capital social, alcătuit din mize sau din donațiuni; însă astfel de bănci populare nu se pot înființa decât pe baza răspunderi solidare și nelimitate a membrilor societății, pentru toate operațiunile ei.

„Consiliul de administrație al Casei Centrale poate avansă acestor bănci capitalul necesar pentru începerea operațiunilor lor, cu condițiunea ca societatea să fie formată din cel puțin 20 agricultori, gospodari dintr'o comună, și după ce s'a convins, printr'o verificare la fața locului, că acei 20 societari au destulă avere mobilă și de preferință imobilă, spre a înlătura orice rizic pentru suma de avansat.

„Autorizând avansul, consiliul va fixa și modalitățile de restituire; va putea impune ca toate beneficiile nete să nu se împartă între societari, ci să formeze un fond de rezervă; va putea asemenea impune formarea capitalului social prin cotizarea societarilor cu câte cel puțin 1 leu pe lună“.

Băncile constituite în modul arătat de art. 46 și cari primiseră avansul Centralei, puteau fi oprite de a mai contracta împrumuturi în altă parte decât la centrală; după cum de asemenea ele puteau fi obligate ca depozitele spre fructificare, făcute de nesocietari, să fie consemnate la Centrală.

§ 3. Federale

Prin legea băncilor populare sătești se da posibilitatea ca mai multe bănci populare sau cooperative dintr'o regiune să se poată federă între ele „pentru asigurarea creditului și înlesnirea operațiunilor lor“.

Legea cuprindea puține dispozițiuni pentru federale; se mulțumea doar să spună:

a) Că formalitățile pentru constituirea băncilor populare sătești erau aplicabile și pentru constituirea federaledor;

b) Că partea socială a unei bănci sau cooperative sătești în federală putea fi mai mare de 5.000 lei prin derogare dela art. 225 codul comercial;

c) Că dacă băncile federate, fiecare în parte, întruneau condițiile prevăzute în art. 31 din legea băncilor populare (condiții de a putea lucra cu Centrală), federala la rândul-i putea să lucreze și ea cu Centrala băncilor populare (art. 50).

Legea băncilor populare — după cum am mai spus, — a suferit multe modificări, pentru a o pune de acord cu nevoile populațiunii țărănești. Așa au fost legile din: 1 Decembrie 1904, 8 Decembrie 1904, 15 Martie 1905, 6 Aprilie 1905, 13 Aprilie 1905, 1 Martie 1906, 4 Martie 1906, 31 Mai 1906, 1 Aprilie 1908. Prin aceste legi, pe lângă avantajii speciale acordate tutulor cooperativelor, se organizează Casa Centrală a băncilor populare, întinzându-i sfera de acțiune și asupra cooperativelor de producție și consum și asupra obștiilor de arendare, precum și asupra oricărei instituțiuni de credit având sediul într'o comună rurală.

§ 4. Obști

Prin legea din 1 Aprilie 1908, cât și prin legea din 15 Aprilie 1910 se înscriu mai multe articole în legea băncilor populare (Capitolul IV) cu referință la constituirea obștilor și la funcționarea lor.

Obștiile de arendare sunt societăți cooperative constituite în scop de a lua moșii în arendă.

Nu numai locuitorii din comunele rurale, sătenii cultivatori de pământ, puteau constitui obști de arendare, dar și locuitorii din comunele urbane, însă numai pentru a lua în arendă, în total sau în parte, moșiile dependente de orașele, în cari ei locuiau și pe cari au și muncit în trecut.

Pentru constituirea obștei era nevoie de un minimum de 25 membrii.

În statute trebuia să se arate drepturile și obligațiunile membrilor, precum și modul de exploatare al moșiei.

Judecătorul de ocol era îndatorat să se transporte în localitatea, în cari locuiau fondatori, spre a le lua consimțământul și a autentifica statutele, cari în *prealabil* trebuiau să fie vizate de către Casa Centrală a băncilor populare

Cu ocaziunea venirii judecătorului, obștenii, convocați în adunare generală, numeau 3 mandatori, cari să reprezinte obștea în toate actele judiciare și extra judiciare, pe tot timpul cât dura arendarea. Acești mandatori puteau fi revocați, dar numai prin justiție (judecătoria de ocol) și în caz de rea credință sau de vădită nepricepere. Până la pronunțarea definitivă a hotărîrii, Centrala băncilor populare avea dreptul să suspende pe mandatarii vinovați și să desemneze pe un administrator provizoriu.

Asociații răspundeau solidar și nelimitat, față de proprietarul moșiei, pentru toate obligațiunile, ce derivau din contractul de arendare.

Legea cuprindea dispozițiuni speciale pentru a asigura obștea că va încasa contribuțiunile fiecărui la plata arenzei, dispozițiuni cari au trecut în urmă în codul cooperației (art. 234—236).

Prin legea din 28 Februarie 1912 s'a desființat *Creditul agricol*, înființat prin legea din 2 Iunie 1892 și s'a însărcinat

direcțiunea contabilității generale a Statului, din ministerul de finanțe, să lichideze operațiunile acestui Credit. Sumele încasate din lichidare au servit pentru reconstituirea fondului, cu care Statul dotase Creditul agricol. Fondul astfel reconstituit a servit spre a procura sumele necesare operațiunilor Casei Centrale a băncilor populare prin garantarea unui cont curent deschis de Casa de depuneri, consemnațiuni și economii, după cererea Ministerului de Finanțe.

Toate operațiunile Casei Centrale a băncilor populare atât cu Casa de depuneri, consemnațiuni și economii, cât și cu băncile populare, obștiile și celelalte cooperative, se efectuau, în urma acestei legi, prin mijloacele administrațiunilor financiare, cari țineau, pentru aceste operațiuni, contabilitate în partidă dublă.

Prin legea din 22 Martie 1916 s'au adus următoarele modificări:

a) A fost autorizată Centrala băncilor populare să reesconteze, de preferință la Banca Națională, portofoliul băncilor populare și federalelor sau efectele comerciale emise de obștii, bănci populare și federale și garantate prin portofoliul lor; această în afară de contul curent deschis pe seama Casei centrale de către Ministerul de Finanțe.

b) Casa Centrală a băncilor populare a mai fost autorizată să organizeze prin băncile populare, prin obștii sau prin societăți cooperative vânzarea în comun a produselor sâtenilor, precum și aprovizionarea acestora cu cele necesare. În acest scop, Casa Centrală putea contracta valabil pentru acele bănci, obștii sau societăți cooperative, cari o împuterniceau printr'o încheiere a consiliului lor de administrație.

c) Casa centrală a băncilor populare putea pe viitor să organizeze asigurarea mutuală a recoltelor obștiilor sau sâtenilor asociați contra grindinei, incendiului precum și asigurarea contra mortalității vitelor.

d) Legea prevedea că pentru operațiile sale Casa Centrală a băncilor populare și cooperativelor sătești se va servi de următoarele fonduri: 1. de suma de 20,000,000 lei cât reprezentă capitalul creditului agricol desființat, capital cu care Casa Centrală era dotată, pe măsura reîntregirii lui; 2. de contul

curent pe care Ministerul de finanțe îl va deschide la Banca Națională sau la altă bancă.

e) La sfârșitul fiecărui an Casa Centrală a fost îndatorată să încheie un bilanț al operațiunilor sale comerciale, supus apoi aprobării Ministerului de finanțe.

După deducerea tuturilor cheltuelilor de administrație, beneficiul net al Casei Centrale trebuia să se împartă în modul următor :

1. 50% dividend, care să sporească capitalul Casei Centrale ;
2. 20% pentru crearea unui fond de rezervă al Casei Centrale pentru acoperirea perderilor, ce ar avea ; din acest fond putându-se însă ajuta și societățile cooperative, în cazuri de pierderi excepționale ;
3. 10% pentru a se împărți societăților cooperative, în proporție cu operațiunile făcute de ele cu Casa Centrală ;
4. 20% pentru acordarea de premii și pentru îmbunătățiri economice sau culturale la sate.

Prin legea din 23 Aprilie 1916 se reglementează vânzarea produselor agricole aparținând obștiilor și sătenilor, stabilindu-se că până la un an dela încheierea păcei generale era oprită vânzarea precum și gajarea cerealelor, leguminoaselor și semințelor, făcută altei persoane decât Casei Centrale a băncilor populare, prin băncile populare locale.

Casa Centrală fixa cotele necesare însemnării și nevoilor de hrană ale producătorilor și familiilor lor până la recolta viitoare. Aceste cote nu puteau fi înstreinate, gajate, nici urmărite (nici chiar pentru datorii către Stat). Apoi se fixau cotele libere pentru export și cotele pentru comerțul interior.

Acestea au fost legile privitoare la cooperația sătească până la intrarea noastră în marele război.

§ 5. Cooperația orășenească.

Mișcarea cooperatistă dela orașe a rămas multă vreme în afară de preocuparea legiuitorului, pe care îl interesă doar cooperația rurală, fiind în strânsă legătură cu chestiunea agrară.

Societățile cooperative orășenești erau supuse regimului instituit prin codul de comerț.

Prin legea din 20 Decembrie 1909 s'a extins aplicabilitatea legii băncilor populare sătęști și a Casei lor centrale și în ce privește cooperativele de orice fel, constituite de către muncitorii și meseriașii români dela orașe. Aceste cooperative cad sub controlul Casei Centrale a băncilor populare.

Legea din 20 Desembrie 1909 prevede în art. 5 o dispozițiune foarte importantă, în virtutea căreia dedea posibilitate Casei Centrale să ajute și alte cooperative orășenești, nu numai pe cele constituite de către muncitori și meseriași. Potrivit acestui articol, Casa Centrală a băncilor populare avea facultatea ca, numai pe temeiul autorizațiunii consiliului ei de administrațiune, să facă aceleași operațiuni și cu casele de economie sau cooperative înființate conform codului de comerț, de micii funcționari și micii comercianți.

CAPITOLUL IV

Legislația cooperatistă după marele război

§ 1. Cooperația rurală

Imediat după publicarea decretelor-legi pentru împrăștierea sâtenilor, din 15 și 16 Decembrie 1918, s'a alcătuit decretul-lege No. 3992/918 publicat în Monitorul Oficial din 3 Ianuarie 1919 relativ la înființarea *Căsu centrale a cooperației și a împrăștiării sâtenilor*.

Prin acest decret-lege, ratificat de corpurile legiuitoare prin art. 158 din legea pentru reforma agrară din vechiul Regat (17 Iulie 1921), întreaga organizație a cooperației sătești a fost luată de la Ministerul de Finanțe, unde funcționa ca o direcțiune generală cu personalitate juridică (*Casa centrală a băncilor populare sătești*), și trecută la Ministerul Agriculturii și Domeniilor, înglobând-o într'o Casă centrală, care pe lângă organizația, controlul, finanțarea cooperației, mai avea și atribuțiuni de realizarea exproprierii și împrăștiării; de a acorda credit ipotecar proprietarilor rurali (până la 100 hectare); de a cumpăra moșii spre a le împărți agricultorilor; de a face comasări și colonizări; de a întocmi cadastrul moșiilor parcelate și parcelelor comasate; de a înființa școlile necesare pentru pregătirea personalului special trebuincios instituțiunii; de a organiza asigurările agricole, de a îndeplini orice alte sarcini ce i s'ar da prin legile privitoare la expropriere și împrăștiare.

Casa centrală a cooperației și împrăștiării era persoana juridică și avea ca conducător un director general. Dease-

menea Casa centrală a cooperației și împroprietăririi mai avea un consiliu general de administrațiune.

Această Casă centrală eră la rându-i împărțită în 5 secțiuni :

1. *Centrala băncilor populare*, al cărei scop eră de a veni în ajutorul și a supraveghea administrațiunea băncilor populare și a federaledor lor, servind și ca bancă centrală. Ea era administrată de un consiliu de administrație și condusă de un director. Această Centrală avea față de cooperativele de credit sătești aceleași atribuțiuni ca și Casa centrală a băncilor populare.

2. *Centrala cooperativelor sătești de producție și consum*, al cărei scop eră de a ajuta la înființarea și dezvoltarea cooperativelor la sate, controlându-le, aprovizionându-le și finanțându-le. Ea avea față de societățile cooperative de producție și consum aceleași atribuțiuni ca și vechea Casă Centrală a băncilor populare. Centrala cooperativelor sătești de producție și consum eră administrată și condusă întocmai ca și Centrala băncilor populare: printr'un consiliu de administrație și un director.

3. *Centrala obștiilor sătești și a exploatărilor agricole*. Atribuțiunile acestei Centrale erau :

a) Constituirea, conducerea și controlul obștiilor de arendare, cumpărare și împroprietărire, conform legii băncilor populare și legii de expropriere și împroprietărire.

b) Indrumarea și controlul tehnic al exploatărilor agricole înainte și după împroprietărire, îmbunătățirea tehnicei agricole, a sistemelor de cultură și selecționarea semințelor și animalelor; Ministerul Agriculturii putând să execute prin această Centrală toate măsurile de îmbunătățire și îndrumare a micii culturi.

c) Organizarea și conducerea câmpurilor de selecțiune a plantelor, procurarea sau producerea semințelor și animalelor de prăsilă necesare obștiilor, cooperativelor și sătenilor împroprietăriți.

d) Procurarea creditului necesar obștiilor pentru efectuarea operațiunilor agricole sau pentru plata arenzilor.

e) Organizarea împreună cu Centrala cooperativelor sătești a vânzării în comun a cerealelor produse de obștii și aprovizionarea lor cu mașini și instrumente agricole.

Centrala obștiilor sătești și a exploatărilor agricole era administrată de către un consiliu de administrație și condusă de un director.

4 și 5. *Direcțiunea funciară și a creditului ipotecar și Direcțiunea cadastrului și a lucrărilor tehnice.* Aceste direcțiuni aveau atribuțiuni necooperatiste, în legătură cu improprietărea sătenilor.

Coordonarea lucrărilor celor 5 secțiuni cădea în atribuțiunile Consiliului de administrație al direcțiunii generale a Casei Centrale a cooperației și improprietării.

Decretul lege din 3 Ianuarie 1919 modifică, după cum se vede din cele arătate mai sus, numai acea parte din legea băncilor populare, care se referă la Casa Centrală, trifurcând-o în trei Case Centrale și alipind aceste 3 Case Centrale, la Casa Centrală a Cooperației și a improprietării sătenilor. Unitățile cooperatiste de 1-ul și al 2-lea grad (societăți cooperative și federale) rămân reglementate tot de legea băncilor populare.

§ 2. Cooperația orășenească.

Am văzut că înainte de 1918 legiuitorul s'a ocupat prea puțin de societățile cooperative, constituite în orașe. Doar legea din 20 Decembrie 1909 a îmbrățișat și societățile cooperative, constituite de muncitori și meseriași români la orașe. Casa Centrală a băncilor populare avea față de aceste cooperative acelaș rol cași față de celelalte cooperative sătești.

Societățile cooperative de muncitori și meseriași orășeni, supuse Legii băncilor populare, aveau în fruntea lor un consiliu compus astfel: 3 membrii aleși de către Consiliul de Administrație al Casei Centrale a băncilor populare din sânul lui, unul numit pe termen de 7 ani de Ministerul de Industrie și cel de al 5-lea eră de drept Directorul sau șeful serviciului de meserii din Ministerul Industriei și Comerțului.

Prin decretul lege din 10 Februarie 1919, modificat prin decretul lege din 14 Mai 1919 și prin legea din 29 Septembrie 1921 s'au organizat societățile cooperative de orice fel, constituite în orașe, punându-le pe toate sub controlul Casei Centrale a meseriilor, creditului și asigurărilor munci-

toarești, care singură avea căderea să aprobe statutele societăților noi.

Principiile de bază ale legii sunt următoarele :

1. Societățile cooperative trebuie să aibă un capital propriu, încă dela constituire ;

2. Un asociat trebuie să subscrie minimum 50 lei și maximum 2000 lei ; cu aprobarea Casei Centrale a meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești, se putea ridica acest maximum la lei 5000 ;

3. Pentru constituire era necesar un număr de minimum 50 membrii. Maximum membrilor era de 1000 ; Casa Centrală a Meseriilor putea admite și un număr mai mare de 1000 membrii ;

4. Operațiunile puteau fi făcute numai între membrii cooperativei ;

5. Răspunderea asociaților pentru obligațiunile societății era limitată la miza socială. Legea nu excludea o clauză de răspundere nelimitată.

6. Un asociat nu putea face parte dintr'o altă cooperativă de acelaș fel.

7. In orașele în cari erau mai mult de două cooperative cu acelaș scop, federalizarea acestor cooperative era obligatorie, sub sancțiunea pierderii calității de persoană juridică și a avantajilor acordate de lege.

Legile de mai sus pentru cooperația orășenească s'au întocmit spre a veni în ajutorul populațiunii orășenești, așa de încercată în timpul războiului, precum și în perioada post-belică.

Statul a cumpărat din streinătate, cantități mari de articole necesare populațiunii orășenești și pentru desfacerea lor s'a înscris art. 6, în virtutea căruia acele mărfuri s'au dat federaledor, cari la rândul lor le-au distribuit cooperativeelor populare orășenești, proporțional cu numărul membrilor familiilor societărilor.

Ajutorul populațiunii orășenești se mai dedea, prin faptul că federaledle și cooperativele orășenești se puteau împrumuta la Casa Centrală a Meseriilor, cu o dobândă de cel mult 1% peste scontul Băncii Naționale. In acest scop Statul a pus la dispoziția acestei Centrale suma de lei 10 milioane. Pe lângă

acest fond, legea a autorizat pe aceeași Centrală a face operațiuni de reescont la Banca Națională, până la altă sumă de lei 10 milioane.

Prin legea din 30 Aprilie 1920 pentru organizarea Ministerului Muncii și Ocrotirilor sociale se creează o *Direcțiune generală a cooperăției orășenești*, cu un consiliu și un director general, pe lângă acest Minister. Acestei direcțiuni i se trec atribuțiunile, ce le avea Direcțiunea meseriilor din Ministerul de Industrie.

Cooperăția orășenească este ajutată, supravegheată și îndrumată de Direcțiunea generală a cooperăției orășenești din Ministerul Muncii până la 6 Iulie 1922, când prin jurnalul cu No. 1834 al Consiliului de Miniștrii, Direcțiunea generală a cooperăției orășenești este trecută la Ministerul Agriculturii și Domeniilor pe lângă Casa Centrală a cooperăției și împroprietăririi sătenilor.

În fine prin legea din 14 Martie 1923 se desființează Direcțiunea generală a cooperăției orășenești, iar atribuțiunile ei trec asupra Casei Centrale a cooperăției și împroprietăririi sătenilor, care le exercită pe viitor prin „Centrala băncilor populare“ și „Centrala cooperativelor sătești de producție și consum“, după natura operațiunilor.

§ 3. Cooperăția în provinciile eliberate.

1. *Cooperăția în Ardeal.* Desprindem din expunerea de motive, ce a însoțit I-ul proiect de codul cooperăției, datorit D-lui N. D. Chirculescu cele ce urmează.

Societățile cooperative s'au constituit și funcționat în Ardeal în baza legilor ungare din 1873 și 1898.

Cooperăția de credit cuprinde două categorii: 1) Cooperativele de credit bazate pe răspundere limitată a asociaților, constituite în centrale locuite de maghiari. Ele aparțineau înainte de război Centralei din Buda-Pesta. După război, și-au constituit o Centrală în Cluj. Aceste cooperative la 31 Decembrie 1923 erau în număr de 330, cu 98.218 asociați, cu un capital vărsat de 5.728.084 lei, cu 38.349.000 lei depuneri spre fructificare, cu un fond de rezervă de lei 2.000.000 și

cu un pasiv de circa 60.000.000 lei; 2) Cooperativele de credit bazate pe răspunderea solidară și nelimitată a asociațiilor constituite aproape în unanimitate de Sași în Transilvania și Svabi în Banat. Aceste cooperative cu răspunderea asociațiilor solidară și nelimitată sunt asociate într'o uniune de control, cele din Transilvania pe lângă Casa de economie din Sibiu (Allgemeine-Sparkasse), care servește de bancă centrală de finanțare și economie a acestor cooperative.

Cele din Banat (cu răspundere nelimitată și solidară) sunt asociate într'o Centrală în Timișoara, care funcționează atât ca instituție centrală de economie și finanțare cât și ca uniune de control.

La 31 Decembrie 1923 numărul total al cooperativelor de credit bazate pe răspunderea nelimitată și solidară a asociațiilor era de 182, cu 18.200 asociați, cu 220.000 capital social, 46.000.000 depune spre fructificare și 1.500.000 rezervă, cu un pasiv de 58.000.000 lei.

Cooperatiunile de consum sunt vechile filiale ale *Furnicii* (Hangya) din Buda-Pesta, cari după eliberarea Ardealului și-au construit la Aiud o Centrală, denumită tot *Furnica* (Hangya). Centrala din Aiud servește de magazin de gros și instituție de control și îndrumare. Ea avea la 31 Decembrie 1924 un capital vărsat de 5.000.000 lei, cel de răspundere de 25.000.000 lei, fond de rezervă 600.000 lei. Mărfurile vândute de Centrală în anul 1924 s'au cifrat la peste 96.000.000 lei.

2. *In Bucovina.* În Austria avem legea cooperației din 9 Aprilie 1873 (Gesetz über Erwerbs-und Wirtschaftsgenossenschaften): o lege unitară pentru toate societățile cooperative.

Sub ocrotirea acestei legi s'au înființat în Bucovina societăți cooperative de credit mai ales sistem Raiffeisen, puține tip Schulze-Delitsch și câteva cooperative agricole.

Societățile cooperative în Bucovina s'au constituit pe naționalități: societăți cooperative românești, germane, și rutene, existând o Centrală pentru cele române, o Centrală pentru cele germane și o Centrală pentru cele rutene.

Centrala societăților românești, precum și Centrala societăților rutene au fost salvate dela faliment de Statul austriac, în schimb dela 1911 ele au fost puse sub tutela Băncii Țării Bucovinei.

Centrala societăților române, achitând după război datoriile ce le avea la Banca Țării Bucovinei, s'a transformat în 1925 într'o federală, numită „*Arboroasa*“, cu sediul în Cernăuți. Ea și-a întins sfera de acțiune și la celelalte societăți cooperative, indiferent de naționalitate.

În afară de societățile române, mai sunt societățile germane cu o Centrală proprie, precum și societăți rutene și polone, cu o Centrală polonă (din 1923), cu sediul tot în Cernăuți.

3. În *Basarabia* În legislațiunea rusă prima lege, care s'a ocupat cu societățile cu caracter cooperativ, este aceea din 7 Iunie 1904: legea instituțiilor de credit mărunț. Aceste instituțiuni erau menite să sprijine creditul în agricultură cu ajutorul Băncii Statului rus, care avea controlul operațiunilor.

Existau în Rusia și alte societăți cu caracter cooperatist, dar ele îmbrăcau haina de societăți de drept comun.

Cooperatorii cereau neîncetat o lege unitară și proprie cooperației, care să asigure independența mișcării față de guvern. Ei chiar au întocmit un proiect, luând ca model legea germană a cooperației. Acest proiect a devenit lege sub Kerenski în 1917, și e cunoscută sub numele de „*legea Kerenski*“.

În baza acestei legi s'au constituit în *Basarabia* multe societăți cooperative și uniuni cooperative cu o Centrală în Chișinău.

Societățile cooperative se constituiau pe baza răspunderii nelimitate și solidaritate a asociaților. Ele se bucurau de o completă autonomie față de guvern, supusă însă controlului unițărilor cooperative superioare.

§ 4. Extinderea legislațiunii cooperatiste române în provinciile eliberate.

Prin legile din 26 Septembrie 1920 și 14 Martie 1923 legea băncilor populare sâtești și Casa lor centrală din 1903 cu toate modificările ulterioare, cum și toate dispozițiunile cuprinse în decretul-lege 3922/31 Decembrie 1918, publicat la 3 Ianuarie 1919, pentru înființarea Casei Centrale a cooperației și împrumutării sătenilor, se extind asupra tuturor societăților cooperative de orice fel existente și celor ce se vor mai înființa

la sate și orășe atât în vechiul Regat cât și în Bucovina Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Basarabia.

Intreaga mișcare cooperativă din țară este condusă de Casa Centrală a Cooperăției și împroprietăririi depe lângă Ministerul de Agricultură și Domenii, prin cele 3 Centrale, Centrala băncilor populare, Centrala cooperativelor de producție și consum și Centrala obștiilor sătești și a exploatării agricole. De la 4 Noembrie 1923, când s'a publicat legea pentru înființarea Ministerului sănătății publice și ocrotirilor sociale și a Ministerului Muncii, Cooperăției și Asigurărilor sociale, Centrala băncilor populare și Centrala cooperativelor de producție și consum au trecut dela Ministerul Agriculturii și Domeniilor, sub autoritatea Ministerului Muncii, Cooperăției și Asigurărilor sociale, rămânând numai Centrala obștiilor sătești și a exploatării agricole pe lângă Ministerul Agriculturii.

Aceasta era situațiunea legislativă în momentul intrării în vigoare a Codului cooperăției (12 Iulie 1928).

Cooperăția s'a născut și s'a dezvoltat la noi în țară din nevoile rurale și ca un mijloc de a remedia unele rele isvoare dintr'o împărțire inechitabilă a proprietății.

Statul, interesat în rezolvarea pacinică a chestiunii agrare, a căutat să încurajeze mișcarea cooperatistă, să o ajute, dar în acelaș timp să o și îndrumeze, ferind-o de influențe ce s'au părut a fi vătămătoare.

După război cooperăția se dezvoltă tot în cadrul agrar. Ea tinde să organizeze munca agricolă și să facă ca împroprietărirea sătenilor să dea maximum de folos social.

Fiind vorba de organizarea muncii agricole și de punerea în valoare a celei dintâi bogății, Statul nu se poate dezinteresa de cooperăție, iar codul cooperăției din 1928, respiră preocuparea legiuitorului, ca Statul să nu-și piardă rolul său de până acum în ajutarea, dar și în conducerea mișcării.

Cari trebuesc să fie raporturile dintre cooperăție și Stat, este o chestiune de politică cooperatistă. În țările din Apus mișcarea cooperatistă nu cere ajutorul statului, și refuză orice amestec al guvernului. La noi toți cer sprijinul moral și material — mai ales material al Statului, — unii însă cred că

Statul, odată acordat sprijinul necesar, să lase absolut liberă mișcarea cooperatistă.

Netăgăduit că tendința este spre o treptată libertate. Nu e mai puțin adevărat însă că controlul Statului a servit foarte mult, căci grație acestui control mișcarea cooperatistă a putut să se dezvolte și să nu se compromită dintr'un început.

Să fi ajuns cooperarea la noi în stare ca colaborarea Statului în îndrumare și control să fie de prisos? Ne îndoiim.

CAPITOLUL V

O lege unică pentru întreaga cooperatie românească

I

Codul cooperatiei

Extinderea legiurii cooperatiste din vechiul regat în provinciile eliberate nu putea fi decât provizorie, până la întocmirea unei legi unitare și proprii mișcării cooperatiste din România întregită.

O singură și completă lege pentru întreaga cooperatiune din cuprinsul țării era necesară nu numai pentru unificarea legislativă — deci și pentru grăbirea unității sufletești a întregii populațiuni, — dar și pentru adaptarea legii la nevoile economice și în special pentru adaptarea la situațiunea creată economiei noastre naționale prin expropriere și împrumietărirea sătenilor.

Cooperatiunea are un mare viitor la noi în țară. Ea este merită să dea săteanului toate avantajile, de cari se bucură marea proprietate, atât din punct de vedere al condițiunilor tehnice agricole, cât și din punct de vedere al creditului și al valorificării recoltelor.

După mai multe studii și proiecte, unele întocmite din inițiativa guvernelor¹⁾, altele din inițiativa unităților cooperative²⁾ sau din inițiativa unor distinși economiști³⁾, s'a ajuns la promulgarea și publicarea *Codului cooperatiei* din 12 Iulie 1928⁴⁾.

1) Încă din 1921 s'a instituit o comisiune sub președinția d lui *I. G. Duca*, cu însărcinarea de a redacta un proiect de cod al cooperatiei.

În urma dezideratelor diferitelor congrese cooperatiste sub ministeriatul d lui *N. D. Chirculescu* s'a întocmit proiectul codului cooperatiei, proiect care a și fost depus la Cameră.

2) Centrala Uniunilor cooperative din Basarabia a întocmit un proiect, depus la Cameră din inițiativă parlamentară.

3) D-nii *Virgil Madgearu* și *Gromoslav Mladenatz* au publicat în 1925 un proiect al unui cod al cooperatiei.

4) Ministru Muncii Cooperatiei și Asig. sociale fiind d. *Dr. N. Lupu*.

§ 1. Câmpul de aplicațiune al codului cooperăției și caracterul normelor cuprinse în el

Codul cooperăției a intrat în vigoare la data promulgării lui (12 Iulie 1928).

Dela această dată nici-o societate cooperativă nu se putea constitui și nici nu putea funcționa decât în conformitate cu dispozițiunile codului cooperăției (art. 2 codul coop.). Prin urmare dela intrarea în vigoare a codului cooperăției, orice societate nouă cooperativă pe întreg teritoriul țării era supusă reglementării acestui cod. Dela această intrare în vigoare avem o lege unitară pentru toate felurile de societăți cooperative.

Dar codul cooperăției nu numai că îmbrățișează și disciplinează toate felurile de societăți cooperative înființate după 21 ap iulie 1928, dar observăm că dispozițiunile codului cooperăției erau imperative, în sensul că orice clauze din actele constitutive sau statutele contrarii codului sunt nule (art. 2 al. 2).

Care a fost preocuparea legiuitorului, când a trecut în art. 2 că „vor fi nule dispozițiunile din actele constitutive și statute, cari ar fi contrarii prezentei legi“?

Pentru a înțelege spiritul legii, trebuie să ne reamintim ceea ce se întâmplă în materia societăților, după codul de comerț.

Codul de comerț, desigur, are multe lacune în ce privește societățile, dar el cuprinde și foarte multe norme bune. Păcatul cel mare al codului de comerț rezidă în faptul, că el neținând seamă de interesul social al unei bune orînduirii a societăților comerciale și în special a societăților cu un număr mare de asociați, cum sunt cele pe acțiuni, a fost extrem de respectos față de voința celor ce stipulează actul de societate, astfel că normele codului sunt în cea mai mare parte supletive, aplicabile numai atunci când asociații nu au prevăzut clauze contrarii.

Datorită acestei libertăți a convențiilor s'a ajuns în realitate a se distruge opera legislativă și prin derogări fondatorii

au știut să tragă toate foloasele în dauna miilor de acționari, pe cari legea vroia tocmai să-i apere.

Pentru a înlătura neajunsurile codului de comerț, legiuitorul cooperatist a admis un sistem nou: a prevăzut în principiu că normele înscrise de el sunt inderogabile, și că, numai acolo unde se prevede anume, ele se pot înlocui cu dispozițiuni stipulate în statute. Regula generală deci e regula de ordine publică; dispozițiunile legale supletive sunt excepțiuni.

Deși normele codului cooperației erau în general imperative, ele însă nu formau un tot rigid, ci din potrivă foarte elastic și adaptabil necesităților economice. Elasticitatea era datorită pe de o parte sferei destul de largi, înăuntrul căreia asociații erau liberi să-și întocmească statutele; iar pe de altă parte numeroaselor articole, în cari se prevăzuse dreptul pentru asociați să deroge prin statute (art. 7 al. penultim, art. 38, 42, 43, 72, 90, etc.)

Codul cooperației se aplică nu numai societăților create după promulgarea lui, dar și celor existente la acea dată, însă cu următoarele observațiuni:

I. *Societățile cooperative existente în Vechiul Regat la promulgarea codului cooperației.* În ce privește aceste cooperative trebuie să facem distincțiunea după cum ele funcționau potrivit legii băncilor populare sătești din 1903, sau erau constituite pe acțiuni și funcționau potrivit codului comercial.

a) Cele ce funcționau potrivit legii băncilor populare precum și federalele lor au fost îndatorate să-și modifice statutele, punându-le de acord cu codul cooperației, cel mai târziu până la 1 Iulie 1930. Ele puteau să-și păstreze și mai târziu raza de activitate prevăzută în statut la data promulgării codului (art. 260).

Codul cooperației intrând în vigoare odată cu promulgarea lui (art. 259) și dat fiind că normele lui imperative, de ordine publică trebuiau să fie respectate de toate societățile pe viitor, s'a acordat un termen până la 1 Iulie 1930, în lăuntru căruiia fiecare unitate cooperativă să procedeze la conformarea statutelor cu cerințele codului cooperației.

S'ar părea, că o lege, dispunând numai pentru viitor, trebuie să respecte statutele întocmite potrivit legii abrogate și să nu

silească societățile existente să modifice statutele. Această opinie a fost chiar susținută de unii deputați în comisiunea muncii, asigurărilor, etc. a Camerei, dar nu a fost admisă și pe bună dreptate.

O societate este guvernată de legea în vigoare în momentul constituirii sale, afară numai dacă o lege ulterioară nu dispune altfel. Suntem, într'adevăr, în o materie, în care abundă dispozițiunile cu caracter de ordine publică și legiuitorul care a recunoscut personalitatea juridică societăților, dacă îndeplinesc anume condițiuni, poate foarte bine să vină și să arate sub ce condițiuni el înțelege să le recunoască mai departe această personalitate. Când interesele economiei naționale dictează o anume reglementare uniformă a societăților cooperative, este permis ca prin legea cea nouă să se impună și societăților existente armonizarea statutelor, adică modificarea lor spre a le pune de acord cu noile norme imperative.

În codul comerț român întâlnim în această privință un sistem intermediar. La intrarea lui în vigoare au fost lăsate societățile existente a fi reglementate de legile anterioare, dar li s'au aplicat de îndată unele dispozițiuni din noul cod (art. 958). Mai mult, prin acelaș articol, care declară că „societățile și asociațiunile comerciale existente la epoca punerii în aplicare a acestui codice, vor fi regulate de legile anterioare, afară de următoarele dispozițiuni, se înscria între excepțiuni și următorul aliniat: „Societățile și asociațiunile, care voesc să introducă modificări în actele lor constitutive și să prelungească termenul fixat pentru durata lor, trebuiesc să se conforme dispozițiunilor noului codice“.

Prin urmare, sistemul codului de comerț consistă în aplicarea legilor anterioare pentru reglementarea societăților constituite înainte de intrarea lui în vigoare, cu excepțiunea unora din dispozițiuni, cari în mod expres, se aplică, înlăturând dispozițiunile din legile anterioare. Și în plus, dacă o societate își modifică statutele — indiferent de schimbarea ce ar face —, ea trebuie să se conformeze în totul codului de comerț, adică să-și pună statutele în întregimea lor în concordanță cu codul de comerț.

Legiuitorul român din 1928, urmând exemplul legiuitorului

polonez din 1920 (art. 117) a obligat societățile cooperative să-și modifice statutele, într-un anumit termen, punându-le de acord cu noua lege ¹⁾. Și pentru ca să se poată ajunge la această punere de acord s'a înscris în lege, că modificarea în scopul de mai sus a statutelor se va face de adunările generale, cari în această privință, vor decide valabil cu majoritatea în număr a asociaților prezenți, oricari va fi dispozițiunile statutare cu privire la luarea deciziunilor în adunările generale.

În proiectul codului cooperației articolul 265, devenit în urmă art. 260, avea numai primul aliniat. Aliniatul al 2-lea a fost introdus la Camera Deputaților de comisiunea muncii, în urma susținerilor senatorului *I. D. Petrescu* (raportorul codului la Senat), care arată că sunt bănci populare înfloritoare — cum e banca din Novaci (Gorj) — și cari ar suferi mult, dacă ar trebui să-și restrângă raza de activitate potrivit art. 29 (la comuna, în care se află sediul sau cel mult în alte două comune limitrofe, în care nu există societăți cooperative similare).

b) O situațiune privilegiată s'a creat societăților cooperative pe acțiuni, constituite conform codului de comerț și uniunilor lor, și existente la data promulgării codului cooperației. Aceste unități puteau să funcționeze, fără vre'o restricțiune de timp, potrivit statutelor „*actuale*“, în schimb ele nu se vor bucura de avantajile acordate de codul cooperației societăților cooperative.

Care este rațiunea acestei extraordinare excepțiuni, ce lovește așa vădit de chiar rațiunea primei părți a articolului 260?

După cum am arătat mai sus, proiectul codului de coope-

1) În legea austriacă asupra societăților cooperative din 1873 se stabilește în § 91, că asociațiunile cu același scop cu cele arătate în zisa lege, dar existente la data intrării ei în vigoare, se pot înregistra și vor fi socotite cooperative, dacă își vor modifica statutele punându-le în armonie cu legea. Mai mult, aceste asociațiuni (Vereine) nu-și pot modifica statutele, dacă nu le conformează legii nouă.

rație cuprindea numai primul aliniat al art. 260, prin care societățile cooperative din vechiul Regat, fără vre'o distincțiune, erau supuse codului și obligate să-și conformeze statutele până în cel mai târziu 1 Iulie 1930. Principiul din art. 260 a suferit în comisiunea muncii, dela Adunarea Deputaților o primă lovitură: societățile existente pot să-și păstreze și după 1 Iulie 1930 vechea lor rază de activitate. A doua lovitură a suferit-o prin admiterea unui amendament, susținut de deputatul *W. Fildermann*. Acest amendament a devenit aliniatul al 3-lea al art. 260 din cod, după care societățile cooperative pe acțiuni constituite potrivit codului de comerț puteau și după 1 Iulie 1930 să funcționeze fără să fie obligate să-și conformeze statutele noului cod, fiind reglementate mai departe de legile anterioare.

Este greu să se poată justifica aceasta excepțiune. După câte ne amintim d. l. *Fildermann* arată, că sunt în unele orașe cooperative de credit constituite de evrei, finanțate de instituții din streinătate, îmi pare americane; că aceste instituții nu ar vedea cu ochi buni schimbarea cooperativelor evreiești și a uniunilor lor, că în fine pentru creditul țării, care avea nevoie de finanța internațională, ni se cerea privilegierea cooperativelor amintite. Rațiuni politice și numai rațiuni politice, au determinat excepțiunea admisă de Cameră.

II. *Societățile cooperative existente în provinciile eliberate.*

Pentru societățile cooperative existente în provinciile eliberate, dela început s'a căutat să se acorde un termen mai lung pentru ca ele să se conformeze codului cooperației. Proiectul codului era deci conceput într'un spirit de multă bună voință față de societățile create sub legi streine și în special față de societățile cooperative înființate de minoritățile etnice.

Pe când legea poloneză din 29 Octombrie 1920 prevede un singur termen de 5 ani (art. 117) pentru toate societățile cooperative de a și conforma statutele legii celei nouă, proiectul codului a stabilit 2 ani pentru societățile din Vechiul Regat și 10 ani (cel mult până la 1 Septembrie 1938) pentru cele existente în ținuturile eliberate. Iată cum era formulat în

proiectul prezentat Camerei articolul 266, devenit în urmă articolul 261 :

„Societățile cooperative din ținuturile alipite existente la promulgarea acestui cod, vor putea continua potrivit legilor anterioare cel mult până la 1 Septembrie 1938, însă în tot acest timp ele vor fi supuse controlului Centralelor respective și sancțiunilor din prezenta lege“.

„Aceste societăți nu se vor bucura de niciun avantaj prevăzut în legea de față, dacă nu își vor fi modificat statutele punându-le de acord cu dispozițiunile din această lege“.

În urma intervenirii reprezentanților minorităților etnice, s'a căzut de acord dându-se o nouă redactare articolului mai sus arătat. După textul codului cooperației avem de observat următoarele în ce privește cooperativele existente în provinciile alipite la data promulgării codului cooperației :

a) Ele pot continua să funcționeze potrivit statutelor anterioare (înțelegându-se și potrivit legilor anterioare, așa după cum se citea în proiect) până cel mult la 1 Septembrie 1938 ;

b) Deși zisele societăți rămân, până la 1 Septembrie 1938 cu vechile statute, erau supuse controlului Centralelor ; de unde mai rezulta, că în mintea legiuitorului a fost că societățile prin conformarea statutelor cu noua lege vor fi supuse în totul acestei legi, și invers societățile dispensate de modificarea statutelor vor rămâne sub imperiul vechei legi, cu excepțiunea la societățile din provinciile eliberate, cari de îndată sunt supuse controlului Centralelor și sancțiunilor din codul cooperației ;

c) Deși societățile cooperative din provinciile alipite urmau să nu fie supuse codului cooperației până la 1 Septembrie 1938 — exceptându-se controlul și sancțiunile — ele totuși se bucurau de îndată de toate avantajile acordate de codul cooperației societăților reglementate de el. O singură condițiune punea lege pentru acordarea avantajilor : ca statutele acestor societăți să nu fie în contradicere cu principiile esențiale, cari după codul cooperației deosebesc societățile cooperative de celelalte feluri de societăți (art. 261). Cu alte cuvinte nu se vor bucura de avantajile codului așa numitele pseudo-cooperative ;

d) Societățile cooperative din provinciile eliberate trebuiau

să-și conformeze statutele codului cooperăției până cel mai târziu 1 Septembrie 1938, dar la fel cu cooperativele din vechiul Regat existente la promulgarea codului, ele puteau să-și păstreze mai departe circumscripțiunile, în care își desfășoară activitatea ;

e) Ultimul alineat al articolului 261 prevedea că societățile cooperative din ținuturile alipite, sistem Raiffeisen și Schulze-Delitsch vor putea să mențină în statutele lor — și după 1 Septembrie 1938 — condițiunile și procedura specială privitoare la admiterea de noi asociați.

Prin acest alineat reprezentanții minorităților etnice au vroit să fie siguri că societățile lor nu vor fi romanizate. Într'adevăr, dat fiind că societățile cooperative trebuiesc să aibe ușa deschisă, celor cari doresc să devie membrii, se putea, dacă s'ar fi lăsat libera intrare românilor în societățile,—buneoară sășești, ca în scurt timp majoritatea asociaților să devie română și deci să revendice conducerea. Or, cooperativele minoritare doresc să rămână separate.

Primind și acest alineat, s'au satisfăcut pe deplin minoritățile etnice, ai cărei reprezentanți au ținut să declare în Parlament mulțumirea lor și să ne asigure că în viitor societățile lor cooperative, nesilite, vor intra în ritmul vieții economice românești.

3. *Organizarea cooperăției.* În ce privește îndrumarea, controlul și finanțarea, deasupra societăților cooperative erau, în sistema codului cooperăției, federalele și uninunile de control, de o parte, și Centrala băncilor populare precum și Centrala Cooperativelor de altă parte.

Iată în această privință, ce cuprindea expunerea de motive, redactată și susținută de noi, către Adunarea Deputaților cu ocaziunea votării codului cooperăției.

* * *

„*Despre federale.* Societățile cooperative se pot asocia formând federale.

„Societățile cooperative de credit nu se pot asocia în federale cu altfel de societăți.

„Federalele sunt societăți cooperative. Ele au de scop pe deoparte să controleze societățile asociate, iar pe de altă parte să coordoneze activitatea acestora, să verifice statutele lor,

să procure creditul, să înlesnească în general la atingerea scopului pentru care sunt constituite societățile cooperative.

„Federalele sunt conduse de un consiliu de administrație ales de reprezentanții societăților cooperative.

„Băncile populare sunt obligate a se asocia în federale numai în privința exercitării auto-controlului.

„În principiu nu este obligativitatea asocierii în federale. Pentru efectuarea auto-controlului, societățile cooperative, altele de cât băncile populare, se pot asocia în uniuni de control. Aceste uniuni de control nu pot face operațiuni de gestiune, ci activitatea lor se mărginește la atribuțiunile de verificare societăților asociate.

„Băncile populare vor fi controlate întotdeauna de către federalele lor. Celelalte societăți cooperative vor fi controlate de federala din care fac parte; dacă nu sunt asociate în federale, vor fi controlate de uniuni de control formate prin asociere de cooperative; dacă o societate cooperativă nu este membră într-o federală, nici nu e membră a unei uniuni de control, se poate de bună voe supune controlului unei alte federale. Dacă nu se alipește nici măcar pentru control unei federale, în acest caz controlul se va exercita de către Centrală.

„Societățile cooperative cu slabele lor mijloace și cu membrii lor aproape întotdeauna neexperimentați și în neputință de a controla o gestiune, necesitatea unui control cinstit s'a impus și s'a cerut întotdeauna de către cooperatori.

„Proiectul de față nu numai că constituie acest control, dar spre deosebire de legea de azi în vigoare, dă controlul în chiar mâinile mișcării cooperative. Unitățile izolate nu au elemente pentru a asigura un control eficace al propriei lor administrațiuni.

„Putința controlului este dată imediat ce unitățile se asociază în federale sau în uniuni de control.

„Lăsând dreptul Centralelor de a avea coordonarea, îndrumarea și sprijinirea tuturor unităților cooperative, proiectul face un îndoit progres: întâi prin acordarea unei întinse auto-determinări și a unui dezvoltat serviciu de auto-control; al doilea prin descongenționarea Centralelor (descentralizare) de foarte multe atribuțiuni, ce pe viitor sunt chemate să îndepli-

nească unitățile cooperative de gradul al doilea. Aceste instituțiuni create prin libera voință a unităților de întâiul grad, sunt cele mai în măsură să cunoască nevoile locale și prin controlul și îndrumarea ce ele vor da, suntem siguri că vor deschide noi orizonturi mișcării cooperative.

„In ce privește operațiunile ce le pot face federalele, proiectul separă federalele de bănci populare, de federalele altor societăți (de producție, consum, agricole, etc.). Experiența ne-a dovedit că finanțarea, că operațiunile de credit trebuiesc îndeplinite de unități deosebite, de acelea, cari au nevoie de sprijinul financiar. Nu numai chestiunea tehnică separă aceste unități dar și riscurile întreprinderilor sunt deosebite, iar întru-nirea lor nu face de cât să sporească pericolele, dăunătoare mișcării. Sporirea pericolelor înstrăinează încrederea poporului în asociere, în cooperatie.

„Federalele de bănci populare ca și băncile populare, trebuiesc să-și desfășoare activitatea în cadrul firesc al operațiunilor bancare cu caracter cooperatist, ele nu pot să facă operațiuni ce sunt în căderea celorlalte cooperative. Deasemenea cooperativele de producție, consum, agricole etc., și federalele lor nu pot face operațiuni de credit.

„O singură excepțiune întâlnim în proiect, dar care se legitimează în destul: în localitățile unde nu funcționează decât cooperative de credit, federalele băncilor populare pot face operațiuni de mandat și comision din însărcinarea statului, județului sau comunelor, precum și alte însărcinări de interes general încuviințate de consiliul superior al cooperației (art. 138 aliniatul final).

* * *

Centralele cooperativelor. „Societățile cooperative, precum și federalele și uniunile de control vor fi controlate, ajutate și îndrumate prin două Centrale: „Centrala băncilor populare și Centrala cooperativelor“. (art. 154).

„Centrala băncilor populare. Finanțarea întregii mișcări cooperative. Centrala băncilor populare ca și centrala cooperativelor sunt două instituțiuni autonome, a căror existență

este bazată pe cooperarea Statului și a societăților cooperative.

„Mișcarea cooperativă nu se poate dispensa de colaborarea Statului. Statul nu se poate desinteresa de mișcarea cooperativă.

„Mai ales după reforma agrară Statutul trebuie să intervie pentru a coordona, pentru a îndruma și sprijini populațiunea rurală.

„Sătenilor li s'a dat pământ, trebuie să li se dea acum și puțința ca ei să culeagă roadele reformei agrare. Sătenii, ca și toate elementele productive ale acestei Țări, trebuiesc ajutați în sforțarea de a pune cât mai mult în valoare munca lor și bogăția pământului, pe care îl muncesc.

„Pentru a da posibilitatea acestei sprijiniri, este nevoie de o mare instituțiune de credit cooperatist. Concentrarea finanțării tutulor societăților cooperative la o singură centrală este necesară, căci numai prin această concentrare se creează baza sănătoasă pentru ca mișcarea pe deoparte să-și găsească mijloacele financiare, iar pe de altă parte făcând din Centrala băncilor populare, banca întregii cooperatii și limitând activitatea ei în cadrul finanțării vom da posibilitatea ca prin specializare, creditul să fie acordat în cele mai bune condițiuni, după principiile cooperatiste, dar ținând seamă și de principiile de politică bancară, fără de care orice instituțiune de credit nu poate trăi.

„Finanțarea pe viitor se va face numai de Centrala băncilor populare, de preferință prin federalele de bănci populare, dar ea poate să acorde credit și direct societăților cooperative.

„Centrala băncilor populare este o instituțiune bancară cooperatistă. Ea dacă ar fi îmbrăcat haina unei societăți, ar fi fost desigur o societate cooperativă de felul celor existente în Belgia și denumite regii cooperatiste.

„Structura ei cooperatistă se desprinde din întreaga-i organizare, ea este administrată de un consiliu de administrație format din reprezentanți ai Statului și din reprezentanți ai societăților cooperative, ea are un capital subscris de Stat și societățile cooperative, pentru acest capital nu se acordă dividende, ci o dobândă exact ca la societățile cooperative

(dobânda ce se cuvine Statului, se varsă la fondul de propagandă și îndrumare cooperatistă); din beneficiu o mare parte se acordă societăților cooperative finanțate, proporțional cu dobânzile plătite de ele (risturne), principiu cooperatist, ce nu-l întâlnim la societățile și instituțiunile capitaliste; tot din beneficiu se dă o parte însemnată pentru scopuri altruistice în legătură cu propagarea ideii de cooperatie, precum și pentru sprijinirea celeilalte Centrale, care rămâne ca o instituțiune de specialitate, pentru controlul și îndrumarea tuturor societăților cooperative, exceptându-se băncile populare și federalele lor.

„Centralele sunt deci instituțiuni cooperative mixte și numai un pas le desparte de regiile cooperatiste belgiene.

„Să nu se creadă, că numai la noi Statul, colaborând, își păstrează dreptul de a numi o parte din membrii consiliului de administrație și își rezervă un drept de control.

„In societățile cooperative create în Belgia de către Stat (regii cooperatiste), se prevăd pentru guvern drepturi chiar mai mari de cât în prezentul proiect.

„Așa în legea din 26 August 1913 pentru înființarea societății naționale pentru distribuirea apei se prevede, pe lângă dreptul Statului de a numi pe directorul general și $\frac{1}{2}$ din numărul total al membrilor consiliului de administrație, următoarele în art. 14 :

„Guvernul are dreptul de a controlă toate operațiunile societății și în acest scop el poate să ceară orice situațiuni și lămuriri. El are supravegherea superioară a lucrărilor executate de societate și a instituțiunilor, create de societate. El poate să se opue la executarea oricărei măsuri, ce ar socoti contrarie legii, statutelor sau interesului general“.

„Și în proiectul codului cooperației se prevede în art. 175 un drept de supraveghere pentru Ministerul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale și un drept de a se opune la executarea unei hotărâri a consiliului de administrație al Centralei, când va crede că acea hotărâre este contrarie legii sau intereselor Centralei; dar dreptul de opunere este țăr murit prin deferirea chestiunii consiliului superior al cooperației, care va decide în ultimă instanță.

„Centrala băncilor populare în opera sa de finanțare, va

avea la dispoziție un capital inițial de 200.000.000 lei susceptibil de mărire, dar proiectul deschide căi noi pentru procurarea mijloacelor financiare ; emisiune de obligațiuni ipotecare, obligațiuni garantate de Stat, contractări de împrumuturi la instituțiunile de credit din țară și străinătate, primirea disponibilităților autorităților publice, ale instituțiunilor dependente de Stat și ale instituțiunilor puse sub controlul Statului, primirea spre fructificare a disponibilităților diferitelor societăți cooperative și chiar ale particularilor.

„Proiectul servește și de îndreptar pentru desfășurarea activității de finanțare a Centralei băncilor populare.

„Ținând seama de nevoile cooperației, dar în special ținând seama de nevoile de finanțare a micilor agricultori ; în dorința vie de a contribui cât mai intens la buna stare economică a țărănimii, proiectul pune principiile și creează posibilitățile pentru acordarea creditelor pe termen lung, pe termen mijlociu și pe termen scurt.

„Fiecare din aceste 3 credite servește la satisfacerea unor nevoi bine determinate.

„Pentru fiecare ramură de credit se precizează modul de procurare al fondurilor necesare, observându-se cu strictețe principiul de politică bancară : modul de procurare al fondului indică întrebuițarea lui.

„Pentru creditele pe termen lung Centrala își procură fondurile, obligându-se tot pe termen lung prin obligațiuni ipotecare, garantate de Stat.

„Pentru creditele pe termen mijlociu, Centrala va avea la dispoziție capitalul propriu și posibilitatea emisiunii unor obligațiuni simple (neipotecare).

„Pentru creditele pe termen scurt, Centrala băncilor populare va putea scontă portofoliul său la Banca Națională, va putea contracta împrumuturi la Cassa de depuneri și la orice instituțiunile de credit, va primi depuneri spre fructificare, va primi disponibilitățile diferitelor autorități și instituțiuni, așa după cum se arată în art. 167.

„În acordarea creditelor meseriașilor și micii industriei, Centrala băncilor populare va colabora cu Societatea Națională de Credit Industrial, obligată prin legea ei organică a destina anual un fond pentru meseriași și pentru mica industrie.

„Spre a garanta o dreaptă repartiție a creditelor între diferitele ramuri ale cooperăției, s'a prevăzut că intră în competența Consiliului superior al cooperăției: supravegherea modului de finanțare a întregii mișcări cooperatiste, asigurând o echitabilă repartizare a fondurilor necesare între diferitele ramuri ale cooperăției (art. 203, litera d). Cu toată această dispoziție categorică, în urma discuțiilor urmate în comisiunea muncii, s'a introdus un nou articol (art. 168), care stabilește că 40% din sumele acordate de Centrală băncilor populare cu imprumut pe termen scurt să fie date societăților dependente de cealaltă Centrală, însă numai în limitele garanțiilor ce acestea vor trebui să ofere, după normele ce le va prevedea consiliul superior al cooperăției.

„*Centrala cooperativelor.* — Și această instituțiune are aceeași structură cooperatistă ca și Centrala băncilor populare.

„Ea se administrează după aceleași norme.

„Atribuțiunile Centralei cooperativelor, deși par reduse prin proiect, de oarece pe viitor ea nu va mai face operațiuni de finanțare și nici operațiuni pe cont propriu (exceptându-se dispozițiunea tranzitorie din art. 191), totuși, dat fiind viitorul mișcării noastre cooperative, în special al celei rurale, activitatea acestei Centrale va fi intensă. Poporul nostru are nevoie în primul rând de lămurirea organizării sale economice într'un spirit de solidaritate națională.

„Centrala cooperativelor are o grea misiune. Toată partea tehnică a cooperăției este lăsată în sarcina ei. În colaborare cu Centrala băncilor populare, colaborarea și mai înlesnită prin crearea consiliului superior al cooperăției, suntem siguri că ea va face toate eforturile ca economia noastră națională să ajungă la starea înfloritoare de care are dreptul un popor harnic și cuminte, cum este poporul românesc.

„*Consiliul superior al cooperăției.* — Pentru coordonarea și îndrumarea celor două Centrale, precum și pentru îndrumarea întregii mișcări cooperatiste, s'a creat un consiliu superior, compus din membri numiți și membri aleși de mișcarea cooperatistă, în adunările generale instituite prin lege.

„Consiliul superior al cooperăției stă deasupra celor 2 Centrale; el verifică și aprobă bugetele Centralelor, fixează normele pentru repartizarea creditelor între diferitele ramuri de cooperăție, aprobă emisiunea obligațiilor ipotecare, organizează propaganda și educațiunea cooperatistă, organizează congresele cooperatiste, etc.

Legea pentru organizarea cooperăției (1929)

§ 1. Privire generală

Codul cooperăției, promulgat și publicat în Monitorul Oficial la 12 Iulie 1918 a fost înlocuit prin legea pentru organizarea cooperăției, promulgată și publicată la 28 Martie 1929.

Legea din 1929 reproduce în mare parte — intervenind uneori ordinea în care legiuitorul din 1928 tratează materia — codul cooperăției în tot ceea ce privește constituirea, funcționarea, dizolvarea și lichidarea societăților cooperative.

Legea din 1929 diferă de codul de cooperăție în ce privește controlul, îndrumarea și finanțarea societăților cooperative.

Legiuitorul din 1929 a pus la baza organizării cooperăției „o distincțiune netă între atribuțiunile economice și atribuțiunile cu caracter moral¹⁾).

Societățile cooperative și federalele au rămas instituțiuni cooperative cu atribuțiuni economice. Deasupra acestora s'au creat uniunile de cooperative și Oficiul național, cari au atribuțiuni de control, de îndrumare și de conciliațiune în diferendele în viața cooperatistă.

Dela 1929 societățile cooperative sunt controlate și îndrumate de către uniuni; în regiunile unde nu s'ar constituit uniuni, controlul se face de Oficiul național al cooperăției.

Uniunile, precum și federalele sunt controlate și îndrumate de Oficiul național al cooperăției.

Finanțarea cade în atribuțiunile unei alte instituțiuni, Banca centrală cooperativă, care nu mai exercită controlul legal asupra

1) Expunerea de motive, ce a însoțit proiectul legii din 1929.

unităților cooperatiste ea ; servește pur și simplu de bancă și aici avem distincțiunea între „atribuțiuni economice și atribuțiunile cu caracter moral“.

Legea din 1929 a desființat Centrala Cooperativelor, precum și Centrala băncilor populare ; a înlocuit Consiliul superior al cooperației prin Oficiul Național al cooperației.

Societățile cooperative nu sunt controlate decât de uniunile lor (autocontrol) și numai până la constituirea acestor uniuni sunt controlate de Oficiul Național. Uniunile sunt la rândul lor controlate și îndrumate de către Oficiul național, în compunerea căruia Statul are cuvânt hotărâtor.

Până la legea din 1929, dat fiind că unitățile cooperative erau finanțate de Centrale, ale căror capital era dat de către Stat, aceste instituțiuni controlau societățile cooperative. Centralele exercitau atât controlul legal relativ la constituirea și administrațiunea unităților de 1-ul grad, cât și al celor de al 2-lea grad (federale), cum și controlul financiar, adică a întrebuițării fondurilor. Este adevărat însă că prin codul cooperației din 1928 s'a prevăzut că controlul legal să se facă de către federale și uniuni de control, instituindu-se astfel un auto-control ; dar se lăsă latitudine pentru Centrală de a controla nu numai federalele, ci și unitățile de prim grad atunci când ele socoteau de cuviință.

Dela legea din 1929, deși finanțarea vine tot dela Stat prin Banca Centrala cooperativă, totuși aceasta nu mai are controlul legal al cooperativelor. Cel ce finanțează nu poate controla : iată un principiu foarte discutabil, admis în legislațiunea cea nouă. Desigur că desfacerea controlului de finanțare este recomandabilă acolo unde cooperația trăește prin ea însăși, iar nu din ajutorul permanent al Statului. Deasemenea nu contestăm că idealul este auto-controlul și cât mai multă libertate în viața cooperației, imixtiunea Statului reducându-se la minimum posibil.

Dar nici prin legea din 1929 nu s'a înlăturat imixtiunea Statului. Să nu trecem cu vederea că în compunerea Oficiului Național, care este organul de control al uniunilor și federalelor, Statul ia o parte covârșitoare ; să nu uităm deasemenea că Statul este prezent și la Banca centrală-cooperativă și că dacă această bancă nu are controlul legal, ea va exercita un control financiar asupra unităților, ce vor apela la ajutorul ei.

§ 2. Câmpul de aplicațiune

Legea din 1929, în articolul 3 pune ca principiu că „numai societățile constituite și funcționând în conformitate cu prezenta lege pot adopta calificativul de „cooperativă“ și se pot bucura de avantajile acordate prin legi și regulamente societăților cooperative. Deci pentru viitor nu se pot constitui societăți cooperative decât în conformitate cu legea nouă. Și cum această lege — ca și codul cooperației — respectă ideile de bază ale cooperației, nu vom mai avea societăți pseudo-cooperative.

Dar pentru trecut? Care este situațiunea societăților cooperative constituite și funcționând în baza legilor abrogate? Am văzut în această privință dispozițiunile din codul cooperației.

Legea din 1929, urmând exemplul dat de codul abrogat, face distincțiune între societățile cooperative existente în momentul intrării ei în vigoare în vechiul Regat și între societățile cooperative și uniunile de cooperative din ținuturile alipite (art. 156).

Legea pentru organizarea cooperației se aplică nu numai societăților cooperative constituite după intrarea ei în vigoare, ci și societăților cooperative din vechiul Regat, constituite anterior. Aceste societăți cooperative își vor pune statutele de acord cu dispozițiunile noiei legi, în termen de un an de la data promulgării ei; iar pentru a înlesni punerea de acord a statutelor, s'a prevăzut că deciziunile adunării generale se vor lua cu majoritățile prevăzute în statute pentru adunările generale ordinare.

Societățile cooperative și uniunile de cooperative din ținuturile alipite — ca și în codul cooperației — sunt privilegiate: ele vor putea să funcționeze și mai departe potrivit statutelor din momentul intrării legii în vigoare, dar cel mult până la 1 Septembrie 1938, când vor trebui să-și pună statutele de acord cu legea din 1929.

Dar tot cu referință la societățile cooperative din ținuturile alipite, constituite pe baza legilor, care au fost în vigoare în acele ținuturi, art. 157 adaugă: „Aceste cooperative își vor putea menține însă și peste termenul prevăzut în aliniatul

precedent dispozițiunile privitoare la legăturile cu instituțiile lor de finanțare, ca și la condițiunile și procedura privitoare la admiterea de noi asociați“.

Și cu aceasta nu s'a terminat. Minoritarii au mai cerut un privilegiu : să poată constitui și după intrarea în vigoare a legii române societăți cooperative potrivite legilor abrogate (legi ungare!). Cererea le-a fost admisă și în ultimul alineat al articolului 157 stă scris — spre uimirea noastră — următoarele : „Se pot constitui în cadrul acestei Uniuni, cu aprobarea expresă a Oficiului național al Cooperăției române, cooperative noi în termenul și în cadrul prevăzut în alineatele precedente“. Prin urmare până la 1 Septembrie 1938 se pot constitui noi societăți cooperative nesocotind legea română! Înțelegem, ca pentru societățile existente în momentul intrării în vigoare a legii române să se dea termen până la 1 Septembrie spre a armoniza statutele cu noua lege, dar nu înțelegem să se constituie noi societăți, fără să se respecte legea în vigoare la data constituirii lor.

Codul cooperăției din 1928 se mai ocupă și de societățile cooperative existente, ale căror teritorii de activitate era mai întins decât cel prevăzut în cod. Legea din 1929 nu se mai ocupă de asemenea societăți, deoarece ea nu limitează raza de activitate la un număr restrâns de comune.

CAPITOLUL VI

Natura economică și juridică a societăților cooperative

Din punct de vedere economic am văzut din introducere deosebirea esențială între societățile cooperative și între societățile comerciale.

Atât societățile civile cât și societățile comerciale sunt rezultatele unor acte, în baza cărora două sau mai multe persoane convin de a pune „în comun“ bunuri anumite pentru ca prin întrebuințarea acelor bunuri să se producă beneficii, care să se distribuie între asociați.

Din natura economică a societăților civile și comerciale rezultă, că formându-se un patrimoniu social, asociații au de scop ca să împartă câștigurile provenite din exercitarea unor anume acte — civile sau comerciale, — încheiate acele acte cu publicul, care are nevoie de serviciile societății. Atât societatea civilă cât și societatea comercială nu este creată pentru a încheia operațiuni și a face servicii numai între ea și membrii ei componenți.

Câștigurile sunt ținta principală ce determină pe cei ce încheie un contract de societate; iar împărțirea între asociați a acelor câștiguri este unul din elementele fără de care nu se poate concepe un contract de societate.

În deobște câștigurile se urmăresc din operațiunile încheiate cu terțile persoane. O societate, care are drept obiect fabricarea unor anumite unelte agricole, are drept țintă realizarea de beneficii din vânzarea acelor instrumente către marele public; societatea nu urmărește fabricarea de unelte numai pentru asociați.

Realizarea unui beneficiu cât mai mare prin specularea nevoilor publicului consumator, iată rațiunea de a fi în general a societăților.

Cu totul altă concepțiune prezidă la societățile cooperative. La acestea, asociații au ca scop creierea unui organism economic, care să le servească nu spre obținere de beneficii și împărțirea lor, ci să le satisfacă anumite nevoi economice în condițiunile cele mai prielnice. Societatea cooperativă este creată nu pentru public, ci ca să lucreze cu asociații și numai în mod excepțional se admite ca să lucreze și nesocietari.

Societatea cooperativă având de scop îmbunătățirea situațiunii economice a unei anumite categorii sociale, ea trebuie să lasă liberă intrarea tuturor acelora cari îndeplinesc condițiunile fixate prin statute. Rolul ei social nefiind specularea publicului, ea trebuie să tindă a se fortifica și a resfrânge binefacerile ei asupra unui număr cât mai mare de membrii. În acelaș timp societatea cooperativă îmbrățișând membrii componenți din clasa mai puțin avută și deci mai mult expuși să aibă nevoie de numerarul ce îl posed ca participanți în societate, s'a ajuns la ideia necesară ca în societățile cooperative să avem, spre deosebire de societățile comerciale, o variabilitate în număr și în capital, fără ca prin această variabilitate să se aducă vre'o modificare actului constitutiv.

Avem în societățile cooperative variabilitate în număr, întrucât oricând pot intra noi membrii, după cum pot să se retragă membrii din societate.

Avem nu numai variabilitate în număr, dar și variabilitate în capital. Pe când la societățile de comerț mărirea sau micșorarea capitalului nu se poate face decât respectând anumite norme necesare modificării actului constitutiv, din potrivă la societățile cooperative capitalul prin natura însăș a societății nu este fix; el e variabil: se mărește prin intrarea în societate a noui membrii și se micșorează prin retragerea unora dintre membrii, sau retragerea unei părți din capitalul depus de un asociat.

Societatea cooperativă are comun cu societățile de comerț aceea că toate sunt persoane juridice, isvorâte dintr'un contract de societate. Și unele și altele au un patrimoniu social distinct de patrimoniul fiecărui asociat. Societățile cooperative însă urmăresc un scop deosebit de al celorlalte societăți și acest scop îl urmăresc deasemenea prin mijloace deosebite.

Societățile cooperative au de scop propășirea economică a membrilor componenți fie prin procurarea bunurilor necesare gospodăriei în condițiile cele mai avantajoase, fie prin sprijinul acordat în exercitarea unei profesii.

Ajungerea scopului se face printr'un organism economic ce aparține asociațiilor: o întreprindere comună.

Ținându-se seamă de natura economică a societăților cooperative, s'au dat diferite definițiuni mai mult sau mai puțin cuprinzătoare.

O importanță deosebită prezintă definițiunea dată de legea germană: Gesetz betreffend die Erwerbs — und Wirtschafts-genossenschaften (1 Octombrie 1899 cu modificările din 20 Mai 1898). În articolul 1 al acestei legi se spune cele ce urmează:

„Societățile cu un număr nelimitat de membrii, cari urmăresc propășirea membrilor componenți în exercitarea profesiei lor sau în gospodăria lor, prin mijlocul unei întreprinderi comune, cum sunt: 1) asociațiunile de avansuri și de credit; 2) asociațiuni pentru materii prime; 3) asociațiunile pentru desfacerea în comun a produselor agricole sau provenite din meșteșuguri (cooperative de desfacere, magazine-cooperative-Magazinvereine); 4) asociațiunile pentru producerea de obiecte și pentru vânzarea acestora pe cont comun (cooperative de producțiune); 5) asociațiunile pentru cumpărarea în comun în engros de obiecte necesare traiului sau gospodăriei și pentru vânzarea cu amănuntul (cooperative de consum); 6) asociațiunile pentru procurarea de obiecte necesare exploatărilor agricole și industriale și pentru folosirea lor pe cont comun; 7) asociațiunile pentru construirea de locuințe — dobândesc drepturile unei cooperative înregistrate potrivit legii de față“.

Legea germană, cum de altfel și legea austriacă din 9 Aprilie 1873, dă o definițiune pentru toate felurile de societăți cooperative. Vom vedea și diferența între definițiunea dată de legea germană și cea dată de legea austriacă. Deocamdată să ne ocupăm de definițiunea germană.

Din definițiunea arătată rezultă că o societate cooperativă este caracterizată prin următoarele:

1. Un număr nelimitat, adică variabil de asociați (Nicht geschlossene Mitgliederzahl);

2. Propășirea membrilor componenți în exercitarea profesiei sau gospodăriei lor. Obiectul societăților cooperative nu poate fi altul decât operațiuni care să tindă ca prin asociere să ajute pe membrii componenți fie în exercițiul profesiei, fie în gospodăria lor. Legea germană împarte cooperativele în două mari clase: cooperativele profesionale (Erwerbsgenossenschaften) și cooperative gospodărești (Wirtschaftsgenossenschaften); și la fel procedează legea austriacă în articolul 1.

Toate enumerările făcute în articolul 1 al legii germane și austriace sunt numai exempli gratia; toate acele cooperative enumerate pot fi într'adevăr grupate într'una din cele două clase. Orice cooperativă, fie de consum, fie de producțiune, fie de desfacere în comun, fie de procurare în comun, etc. are de scop sau ajutorul de dat membrilor componenți pentru ca ei să-și procure în condițiunile cele mai bune obiectele necesare gospodăriei, sau ajutorul de dat membrilor componenți pentru ca ei să exercite în condițiunile cele mai prielnice o profesiune (cooperative agricole de cumpărare în comun, de desfacere în comun, cooperative muncitorești de orice fel, etc.). Chiar cooperativele de credit au ca principal scop ajutorul membrilor componenți pentru a putea să exercite în bune condițiuni o profesiune.

3. Printr'o întreprindere comună societățile cooperative își urmăresc scopul lor economic. Cuvintele: „printr'o întreprindere comună“ (Mittels gemeinschaftlichen Geschäftsbetriebes) nu au înțelesul că societatea cooperativă trebuie să posede o întreprindere ca orice societate comercială. Legea vrea prin cuvintele arătate mai sus să arate strânsa legătură dintre asociați și întreprinderea societății. Și la societățile comerciale întreprinderea socială servește pe asociați, le procură un câștig și indirect poate să le servească la propășirea lor economică. Dar cu totul altfel se petrec lucrurile la societățile cooperative. La acestea, întreprinderea o numim comună pentrucă, buneoară la cooperativele de desfacere a produselor agricole întreprinderea desface produsele asociaților și nici-

decum produsele străinilor; la cooperativele de aprovizionare cu unelte agricole, întreprinderea cumpără unelte spre a le furniza asociațiilor; la cooperativele de producțiune, întreprinderea servește numai ca asociații, iar nu străinii să lucreze împreună și rezultatul muncii lor să-l vândă celor ce au nevoie de acel produs. Societatea cooperativă este creată pentru asociați. Vom vedea însă că se admite ca întreprinderea în anumite condițiuni să poată lucra și cu străini; dar aceasta numai în mod excepțional.

În legea austriacă se arată că societatea cooperativă își îndeplinește scopul ei de a ajuta pe asociați în activitatea lor sau în economia lor domestică prin mijlocul unei întreprinderi comune sau prin mijlocul acordării de credit. Cu alte cuvinte legea austriacă mai deosebește societățile cooperative de credit de toate celelalte cooperative: pe când la toate celelalte cooperative am avea o întreprindere comună, de care se servesc asociații; la societățile cooperative de credit ar părea din textul legii austriace, că lipsește o asemenea întreprindere comună. Este adevărat, că prin natura lucrurilor, o cooperativă de credit se deosebește de o altă cooperativă, cum ar fi buneoară o cooperativă de producțiune. La cooperativa de producțiune, asociații la olaltă lucrează zi de zi pentru ca produsul muncii lor să fie apoi desfăcut către publicul consumator; dar și la cooperativa de credit întreprinderea este creată, în principiu spre a ajuta doar pe asociați: întreprinderea este comună, este colectivă întrucât principalul scop al ei este de a lucra cu asociații și a-i ajuta în activitatea lor. Principalul scop al cooperativei de credit nu este să ajute pe străini, nici de a încheia operațiuni cu aceștia.

Societăților cooperative li se aplică principii deosebite decât societăților comerciale, în ce privește drepturile și obligațiile asociaților, împărțirea beneficiilor, formarea de rezerve, destinațiunea ce se dă acestor rezerve în caz de lichidare, etc.

Nu se pot enumera, în definițiune, toate aceste principii cooperatiste. Pentru definițiune este destul să se arăte variabilitatea în numărul asociaților și în capital, scopul urmărit și mijlocul de a realiza acest scop printr'o întreprindere comună, în înțelesul dat de noi mai sus.

Am văzut că în Franța, după legea din 1867, o societate este cooperativă dacă înserează în actul constitutiv clauza variabilității capitalului, putând fi acea societate cooperativă de diferite tipuri, adică îmbrăcând forma în care se constituiesc și se reglementează diferite tipuri și societăți comerciale; ceea ce de altfel era și în țara noastră, sub imperiul codului de comerț până în 1928, data promulgării codului cooperației.

Războiul mondial a avut ca efect înmulțirea cooperativelor de consumațiune și a cooperativelor muncitorești de producțiune. Statul francez a simțit nevoia de a ajuta populațiunea nevoiașă, încurajând constituiri de adevărate cooperative, acordându-le anumite avantaje.

Mișcarea cooperativă a rămas supusă legii din 1867, dar cooperativele de consum și de producțiune spre a putea pretinde anumite avantaje, trebuie să se conformeze legilor din 18 Decembrie 1915 și 7 Mai 1917 (aceasta din urmă completată cu legea din 14 Iunie 1920).

Legiuitorul francez voind să ajute pe muncitori și pe cât posibil să facă ca ei să se bucure complectamente de fructul muncii lor, excluzând profitul patronului, a prevăzut prin legea din 18 Decembrie 1915 o serie de avantaje pentru cooperativele de muncitori între cari cităm avansurile ce le poate face Statul, precum și subvențiunile (art. 6) La aceste avantaje nu a au dreptul decât cooperativele, care întrunesc condițiunile arătate din legea din 1915. Această lege definește, în art. 1, cooperativa de muncitori: „*O societate având drept scop exercitarea în comun a profesiei asociațiilor pentru întreprinderi de lucrări, pentru vânzarea de obiecte fabricate sau lucrate de către ei, sau produse în întreprinderile lor*“.

După cum vedem legea dă o definițiune pentru a deosebi pe viitor adevăratele cooperative de producțiune de pseudo-cooperative. Întreprinderea comună este caracteristica cooperativelor de producțiune după legea din 1915.

Trebuie să menționăm că legea franceză din 1915 prevede că la societățile cooperative muncitorești de producțiune pot să facă parte și persoane cari nu sunt muncitori, cari vin doar cu capitalurile lor. Legiuitorul francez a ținut seamă, că partea

slabă a cooperativelor muncitorești constă în lipsa de capitaluri, necesare instalațiunilor felurite unei fabricațiuni în comun.

Admițând asociați nemuncitori, legea prin art. 4 a dispus: „In caz când societățile ar cuprinde un anume număr de societari *nemuncitori* în industrie și nici impiegați permanenți în industrie, două treimi cel puțin din numărul membrilor consiliului de administrație vor trebui să fie, potrivit statutelor, dintre societarii muncitori sau dintre impiegații întreprinderii. Societarii nemuncitori sau impiegați nu vor avea vre'un drept asupra rezervelor, altele decât rezervele legale, și nu vor putea să pretindă decât o dobândă al cărei maximum va fi fixat prin statute fără vre'o altă participare la beneficii. Societățile vor trebui să-și rezerve facultatea de a rambursa, treptat cu mijloacele lor, părțile ce se cuvin acestor societari nemuncitori“.

Pentru ca societățile muncitorești cooperative să nu degenereze și să întrebuițeze muncitori nesocietari, exploatând astfel munca acestora, s'a prevăzut prin art. 5, că dacă societățile întrebuițează muncitori nesocietari cu titlu de auxiliari, ele trebuiesc să acorde tuturor muncitorilor, fie asociați sau nu, proporțional cu salariile primite, o participațiune de 25% cel puțin din totalul beneficiilor nete, fără ca această participație să fie mai mică decât dividendul acordat capitalului.

Prin legea din 7 Mai 1917 se dă următoarea definițiune cooperativelor de consum: „*Societățile cooperative de consum sunt societăți cu capital și număr de asociați variabil, constituite potrivit titlului 3 din legea din 24 Iulie 1867, de către consumatori în scopul: 1. de a vinde aderenților lor obiectele de consumațiune ce ele au cumpărat sau fabricat, fie chiar ele, fie unindu se între ele; 2. de a distribui beneficiile lor între asociați proporțional cu consumul fiecăruia sau de a afecta tot sau o parte din beneficii operilor de solidaritate socială în condițiunile determinate prin statute*“.

Societatea cooperativă de consum, după legea din 1917 urmărește scopul său economic printr'o întreprindere comună. Totuși legea permite să se vândă și nesocietarilor, dar în acest caz societatea este obligată să primească ca asociați pe oricare dintre cei cari au fost admiși ca clienți, cu condițiunea de a îndeplini cerințele statutare. Orice consumator devine

de plin drept membru al societății dacă va achita o fracțiune din partea socială sau din acțiune, fracțiune ce nu poate să fie fixată mai mult de 25 franci, oricare ar fi valoarea nominală a acțiunilor. Prisosul până la acoperirea integrală a părții sociale sau a acțiunii se achită prin reținerile din beneficiile ce ar urma să fie distribuite; dacă totuși asociatul ar trebui să facă vărsăminte în numerar, acele vărsăminte se vor face anual și nu mai mult de o pătrime din valoarea nominală a părții sociale sau a acțiunii.

Trebue reținută dispozițiunea cuprinsă în art. 3, după care cooperativele de consum, dacă statutele permit, pot să distribue beneficii pentru capitalul vărsat, însă aceste beneficii nu pot consista decât într'o dobândă, care să nu întrecă 6⁰/₁₀.

În fine menționăm dispozițiunea din art. 4, după care fiecare asociat are dreptul la un vot în adunările generale, indiferent de numărul părților sociale sau acțiunilor ce posedă.

Din cele arătate mai sus rezultă că legiuitorul francez din 1917 — limitându-se la cooperativele de consum — a pus principiile de bază ale adevăratei cooperative: 1. întreprindere comună; 2. variabilitatea în număr și în capital; 3. posibilitatea pentru orice consumator de a deveni asociat; 4. întrebuițarea beneficiilor la rîsturne, la opere de solidaritate socială și chiar la remunerarea capitalului, fără însă a depăși un maximum de dobândă; 5. egalitatea între asociați: fiecare are drept la un vot, indiferent de capitalul depus.

Numai societățile cooperative de consum, care respectă principiile din legea din 1917 și 1920, se pot bucura de avantajele legii și anume: a) pot să primească donațiuni și legate; b) au dreptul la subvenționare din partea statului.

Rămân și mai departe, în dreptul francez societăți cooperative de consum constituite și funcționând în afară de prevederile legilor din 7 Mai 1917 și 14 Iunie 1920.

Conchidem deci că în Franța s'a căutat a se da o definițiune proprie societăților cooperative de consum, și celor constituite de muncitori pentru producțiune, însă numai în raporturile între stat și aceste societăți (cu referință la avantajii) Nu există prin urmare o definițiune generală pentru toate societățile cooperative, bine înțeles o definițiune care să le distingă de pseudo-cooperative.

Prin legea poloneză din 29 Octombrie 1920 asupra societăților cooperative citim în articolul 1 următoarea definițiune: „Se numește cooperativă o societate cuprinzând un număr nelimitat de persoane, cu un capital variabil, având drept scop mărirea câștigurilor sau sprijinul gospodăriilor asociaților prin mijlocul unei întreprinderi comune“.

„Îndeplinind acest scop economic, cooperativa poate totuși să mai aibă drept scop și de a ridica nivelul cultural al asociaților“.

Din definițiunea dată de legiuitorul polonez se observă influența legii germane. Și în legea poloneză găsim în definițiune distincțiunea între Erwerbs-und Wirtschaftsgenossenschaften.

Definițiunea poloneză diferă de cea germană și socotim că a făcut bine legiuitorul polonez când vorbind de variabilitate, spre deosebire de modelul german, arată o variabilitate dublă: variabilitate nu numai în numărul asociaților, dar și variabilitate de capital. O altă deosebire este recunoașterea legiuitorului polonez că o societate cooperativă pe lângă scopul ei economic, mai poate să aibă și un scop cultural.

În Elveția, după război, s'au lucrat mai multe proiecte de legi, prin cari să se reglementeze societățile cooperative: primul proiect datează din 1919; al doilea din 1923, iar prin mesajul federal din 21 Februarie 1928 s'a publicat proiectul unei legi federale prin care se modifică titlurile XXIV — XXXIII din codul obligațiilor.

Prin proiectul elvețian din 1928 s'a dat următoarea definițiune societății cooperative: *societatea cooperativă este aceea formată din persoane fizice sau morale de un număr variabil, organizată în mod corporativ, și care urmărește ca scop principal de a favoriza sau de a garanta printr'o acțiune comună anumite interese economice ale membrilor ei. Constituirea de societăți cooperative cu capital determinat mai din nainte este interzisă.*

Și definițiunea elvețiană își trage originea din definițiunea dată de legea germană. În această definițiune găsim noțiunea de variabilitate în număr, de urmărirea unui scop economic, care consistă în prosperitatea economică a asociaților, fără să mai facă distincțiunea între Erwerbs-und Wirtschaftsgenossenschaften.

În fine în definițiunea elvețiană întâlnim ideea de acțiune comună, în loc de „întreprindere comună“, deoarece s'a zis că pot fi cooperative, cari să consiste și să-și ajungă scopul numai prin simpla asociere (in der Gemeinschaft), fără să existe o întreprindere, dar cu condițiunea de a exista o acțiune comună. Așa sunt, buneoară cartelele

Găsim ceva nou în definițiunea elvețiană și anume, când se vorbește de scopul societății cooperative, se precizează că societatea cooperativă „urmărește ca scop *principal* de a favoriză sau de a garantă interesele economice ale membrilor săi printr'o acțiune comună“. În proiectul elvețian se spune că prosperitatea economică a membrilor trebuie să fie scopul principal. Aceasta însemnează că nu se exclud dintre cooperative și acele societăți, care mai urmăresc și un alt scop secundar: filantropic, cultural sau social, adică scopuri străine chestiunilor economice.

De asemenea definițiunea elvețiană, prin cuvintele: „qui poursuit principalement le but...“, cuprinde și societățile cooperative, cari urmărind drept principal scop prosperitatea economică a membrilor componenți, printr'o întreprindere sau printr'o acțiune comună, totuși din considerațiuni de oportunitate, mai ales la început, lucrează și cu persoane străine. Societatea cooperativă servește și nesocietarilor, cari lucrează cu ea, deși principalul scop, pentru care ea a fost creată, este de a servi pe membrii componenți¹).

Iată ce cetim în această privință în expunerea de motive a proiectului din 1928 al legii elvețiene:

„Definițiunea (art. 817) prezintă anumite dificultăți. Ea trebuie să se inspire din considerațiuni atât juridice cât și economice. Elementele caracteristice ale societății cooperative din codul obligațiunilor sunt: organizarea cooperativă, numărul variabil al asociațiilor, prohibițiunea de a fixă de mai înainte capitalul, în sfârșit scopul, care consistă în mod esențial de a favoriză anume interese economice ale membrilor. Asocierea poate să cuprindă persoane fizice și persoane morale. Numai

A se vedea A. Egger, La cooperation et le droit cooperatif, in Revue international du Travail. vol. XII, No. 5.

printr'o acțiune comună societatea trebuie să favorizeze interesele membrilor săi. Această acțiune comună va interveni, în regulă generală, sub forma unei întreprinderi comune. Dar întreprinderea comună nu este un element esențial. Numeroase societăți cooperative, mai ales industriale, nu exercită nici comerț, nici industrie. La ele, interesele economice ale membrilor sunt favorizate prin simpla lor asociere, prezentându-se ca o corporație față de terți. Chiar cartelele nu au adesea vre-o întreprindere comună. Vorbind de o acțiune comună (in der Gemeinschaft), proiectul nu admite ca membrii să nu fie favorizați, decât indirect în ce privește interesele lor, cum de exemplu obținând avantajii pecuniare prin intermediul societății. Această nu însemnează, firește, că societatea cooperativă trebuie să se mărginească a încheia operații cu membrii săi. Și dacă proiectul cuprinde cuvântul „principal“ în enunțarea scopului societății cooperative, aceasta o face pentru a nu se refuza forma societăților cooperative grupărilor de persoane, cari urmăresc în acelaș timp atât scopuri ideale cât și scopuri economice, sau cari caută să atingă scopuri ideale prin mijloace de natură economică“.

Urmând exemplul legiurilor moderne, codul român al cooperativei dădea următoarea definițiune, cuprinzând toate societățile cooperative :

„Societatea cooperativă este o societate cu capital variabil și cu număr nelimitat și variabil de asociați, având drept principal scop propășirea economică a membrilor ei componenți printr'o întreprindere comună“.

Legiuitorul român, adoptând definițiunea de a sus, punea la baza ori cărei societăți cooperative următoarele principii :

1. Intr'o societate cooperativă nu se admite un capital fix și invariabil (capitalul e în totdeauna variabil).

2. Numărul asociațiilor este nelimitat și variabil. Nu se poate ca o societate cooperativă să-și fixeze un maximum de asociați, iar pe de altă parte ea nu poate să interzică asociațiilor retragerea lor din societate. Aceasta nu însemnează că nu se reglementează și nu se poate pune anumite îngrădiri dreptului de retragere, în chiar interesul general al asociațiilor.

3. Orice societate cooperativă trebuie să aibă drept prin-

cipal scop propășirea economică a membrilor ei componenți. Această propășire economică se va îndeplini, fie prin sprijinirea asociațiilor ca ei să obțină câștiguri din activitatea lor (Erwerbsgenossenschaften), fie ca ajutorul să li se procure prin satisfacerea în condițiunile cele mai bune a nevoilor gospodărești (Wirtschaftsgenossenschaften).

Admițându-se ca propășirea economică să fie numai *principalul scop*, aceasta însemnează că codul cooperăției dădea posibilitate ca societățile cooperative să aibă scop secundar și altul decât propășirea membrilor ei componenți. Societatea cooperativă poate să aibă și scopuri filantropice, culturale ori sociale. Urmărind propășirea economică a membrilor componenți, societatea cooperativă poate să servească economicește și o pătură socială, care are aceleași nevoi ca și asociații. Societatea cooperativă poate în anume condițiuni să procure serviciile ei și nesocietarilor.

4. Mijlocul prin care societatea cooperativă își urmărește scopul este: *întreprinderea comună*. Am arătat mai sus ce se înțelege printr'o întreprindere comună și cum noțiunea de întreprindere comună constituie deosebirea esențială dintre societățile cooperative și societățile comerciale.

Și în proiectul legii din 1929 se dădea o definițiune societății cooperative, asemănătoare aceleia din codul cooperăției: „Cooperativele sunt societăți formate de un număr nelimitat de persoane, care își propun realizarea unor anume scopuri comune, cu ajutorul unei întreprinderi economice comune“. Diferența între această definițiune și definițiunea din codul cooperăției, stă în faptul că în proiectul legii din 1929 scopul cooperativelor putea să fie și altul de cât cel economic, pe când în codul cooperăției — la fel ca în toate legile moderne — societatea cooperativă poată să urmărească și un scop ideal, dar trebuie neapărat să aibă și un scop economic de sprijinire a membrilor componenți.

În urma discuțiilor din parlament, s'a renunțat la definițiune, întrucât s'a zis că orice definițiune s'ar da, ea nu va fi cuprinzătoare a tuturor elementelor caracteristice ale societăților cooperative. Și până la un punct cu bună dreptate: nu numai variabilitatea în capital și persoane, scopul comun,

întreprinderea comună deosebesc o societate cooperativă de o societate capitalistă, dar și multe altele, cum: remunerarea capitalului, repartitia beneficiilor, drepturile și îndatoririle asociațiilor, etc.

Legiuitorul renunțând a da o definițiune, care să cuprindă măcar caracterele esențiale oricărei societăți cooperative, s'a mulțumit ca să enunțe; „*cooperativele sunt societăți, cari se constituie și funcționează potrivit prevederilor legii de față*“.

Societățile cooperative sunt socotite de lege ca societăți comerciale și ca atari ele sunt subiecte de drept comercial. Acestor societăți li se aplică principiile generale din codul de comerț, referitoare la societăți, întrucât legea din 1929 nu cuprinde dispozițiuni deosebite (art. 2).

Numai obștiile de cumpărare, cari nu sunt altceva decât cooperative pentru cumpărare de pământ, și-au păstrat caracterul de societăți civile „atâta timp cât fac numai operațiuni în vederea distribuirii pământului“ (art. 2 al. al doilea).

Trebue să mărturisim că nu suntem convingși de rațiunea pentru care unele societăți cooperative sunt decretate societăți comerciale, iar altele (obștiile) sunt socotite societăți civile.

Dacă legea din 1929 nu definește societatea cooperativă, în schimb ea arată în art. 4, urmând exemplul legiuitorului german, care poate fi obiectul unei asemenea societăți, fără să facă o enumerare limitativă. Numai că există o deosebire, de principiu, între art. 4 din legea română și art. 1 din legea germană. În prima parte a articolului 4 din legea română se spune că „societățile cooperative pot avea ca obiect orice activitate în legătură cu nevoile economice și culturale comune ale asociațiilor lor“, pe când articolul din legea germană se mărginește a arăta că societatea cooperativă are drept scop sprijinirea membrilor în activitatea lor economică sau în gospodăria lor. Nimănuși, în nici o țară, nu i-a venit ideea de a admite constituirea unei societăți cooperative numai pentru satisfacerea nevoilor culturale. Societatea cooperativă este un organism economic și ca atare principalul scop nu poate fi decât economic. De altfel în enumerarea — enunciativă — cuprinsă în partea doua a art. 4 — nu se vede decât scopuri economice. Într'adevăr iată întreg cuprinsul articolului 4:

„Astfel se or putea constitui cooperative pentru înlesnirea creditului necesar asociațiilor și fructificarea economiilor populare (bănci populare); pentru cumpărarea și arendarea de pământ (obștii sătești); pentru efectuarea în comun a lucrărilor de îmbunătățiri funciare; pentru organizarea lucrului în comun; pentru utilizarea în comun de mașini și instalațiuni; pentru aprovizionarea asociațiilor cu cele trebuitoare exercitării profesiei, precum și valorificarea produselor muncii; pentru procurarea articolelor de primă necesitate (magazine de consum); pentru înlesnirea de construcții eftine și sănătoase de locuit, etc.

„Se vor putea constitui cooperative, cari să aibă ca obiect satisfacerea în acelaș timp a mai multor nevoi ale asociațiilor lor“.

Dacă „formele de cooperative sunt numeroase și variate“ — după cum cetim în expunerea de motive a legii — societățile cooperative se pot împărți din punct de vedere al răspunderii asociațiilor, în:

1. societăți cooperative cu răspundere solidară și nemărginită, în cari asociații răspund solidar și cu întreaga lor avere pentru obligațiunile societății;

2. societăți cooperative cu răspundere mărginită la valoarea părților sociale subscrise, în care asociații răspund numai cu aportul adus sau promis a fi adus în societate (adică cu valoarea părților sociale subscrise);

3. societăți cooperative cu răspundere mărginită de mai multe ori valoarea părților sociale subscrise, în care asociații nu răspund nemărginit, ci de atâtea ori (ex: de 4, 5, etc.) partea ori părțile sociale subscrise.

Din punct de vedere al aplicabilității legilor comerciale distingem:

1. Societăți cooperative civile (obștiile);

2. Societății cooperative comerciale (toate celelalte, în afară de obștii). Art. 2 din lege.

S'ar părea că ar mai trebui — tot din punct de vedere juridic — să mai facem o clasificare: societăți cooperative al căror capital est împărțit în părți sociale și societăți cooperative al căror capital este împărțit în acțiuni. Această dis-

funcțiune este îndreptățită de art. 9 care prevede că „cu aprobarea expresă a Oficiului național al cooperăției române, capitalul unei societăți cooperative poate fi format din acțiuni, cari vor fi întotdeauna nominative“.

Dar să nu uităm că după ce în articolul 9 se admite capitalul împărțit în acțiuni, în articolul 15 stă scris că „părțile sociale sau acțiunile nominative prevăzute la art. 9 ale asociatului nu pot fi cedate, nici gajate, nici urmărite câtă vreme el este asociat în cooperativă“. Dar dacă acțiunea nu poate fi cedată, ea nu mai este un titlu de credit, care reprezintă o părțică din capital; toată lumea azi fiind de acord că ceea ce deosibește o parte socială de o acțiune este tocmai circulabilitatea acțiunii.

Deși în expunerea de motive se arată că legiuitorul a făcut o inovațiune, admitând ca societățile cooperative să aibă capitalul împărțit în acțiuni nominative, totuși la criticile ce s'au adus în Cămară și în special la amendamentul D-lui deputat Landau astfel formulat: „Natura juridică a cooperativei exclude ca, capitalul social să fie format din acțiuni nominative“. Ministru de pe atunci a răspuns: „*Este vorba de acțiuni nominative, Domnule Landau. Ori acțiunile nominative, ori părțile sociale însemnează acelaș lucru*“. Desigur că Ministru a făcut o regretabilă confuziune. Acțiunea, chiar nominativă, circulă. Dacă nu circulă, ea este pur și simplu o parte socială. Dar atunci nu putem spune că avem cooperative cu capitalul împărțit în acțiuni nominative.

După legea din 1929, societățile cooperative sunt socotite ca și societățile comerciale. Lor li se aplică, zice legea și codul de comerț, în afară de dispozițiile acestei legi (exceptându-se obștile).

Ele fiind la fel cu societățile comerciale, au o firmă, ca și celelalte societăți. Cum se compune firma? Firma societăților cooperative se compune dintr'o denumire, care s'o distingă de cooperativele care funcționează în același loc sau circumscripțiune.

Pe lângă denumire, firma trebuie să mai cuprindă cuvintele „*societate cooperativă*“, urmate de indicarea generică a obiec-

tului societății. De exemplu, „Albina, societate cooperativă de consum“.

În al treilea rând firma trebuie să mai cuprindă numele comunei în care societatea cooperativă își are sediul. Prin urmare, vom avea în firma: „Albina, societate cooperativă de consum, din Vălenii de Munte“.

Iar dacă societatea cooperativă e formată din asociați cu răspundere nemărginită, se va adăuga: „cu răspundere nemărginită“.

CAPITOLUL VII

Constituirea societăților cooperative

Cum se constituiesc societățile cooperative ?

Societățile cooperative se constituiesc prin act scris, iar din cuprinsul legii rezultă, că acest act va fi autentificat de judecătorul ocolului în care cooperativa își va stabili sediul.

Pentru formarea societății se cere un număr de persoane, care în nici un caz nu poate fi mai mic de 15.

Numărul minimum de persoane cerut la formarea societăților cooperative variază uneori, depășindu-se cifra 15. Așa :

La societățile cooperative cu răspundere mărginită, numărul minim va fi 50. La societățile cooperative cu răspundere nemărginită, minimum va fi 20. La societățile cooperative urbane de consum, minimum va fi 100. La societățile cooperative agricole numărul va fi 25.

Aceste persoane vor face un act scris, pe care legiuitorul cooperatist îl împarte în 2 părți : 1. act constitutiv și 2. statute.

Știm că la societățile comerciale legea vorbește de cuprinsul actului constitutiv și al statutelor fără să se arate ce cuprinde fiecare în parte, ci trebuesc să cuprindă laolaltă.

La societățile reglementate de codul comercial, actul constitutiv e nucleul ce se desvoltă în statute.

În dreptul german și austro-ungar legea nu vorbește decât de cuprinsul statutelor. Cel ce constituie o societate pe acțiuni, semnează doar statutele.

După legea de organizarea cooperației din 1929, legiuitorul, în mod cu totul arbitrar, prevede ce anume trebuie să cuprindă statutele și ce anume actul constitutiv.

Actul constitutiv trebuie să cuprindă :

1. Firma societății cooperative și sediul ei ;

2. Obiectul întreprinderii ;
3. Durata societății ;
4. Numele, pronumele, profesia și domiciliul asociaților, valoarea părților sociale subscrise și vărsate de fiecare ;
5. Felul răspunderii asociaților ;
6. Numele și pronumele administratorilor și censorilor desemnați ;
7. Numele și pronumele persoanelor cari au semnătura socială ;
8. Numele și pronumele asociaților delegați cu îndeplinirea formalităților de constituire.

Statutele trebuiesc să cuprindă :

1. Firma societății cooperative și sediul ;
2. Enumerarea operațiunilor pe cari le poate face ;
3. Durata societății ;
4. Condițiunile ce trebuiesc îndeplinite pentru a intra în cooperativă, precum și formalitățile de retragere a asociaților și cazurile de excludere ;
5. Valoarea părții sociale și numărul maxim de părți pe care un asociat le poate subscrie, modul de achitare a părților sociale subscrise ; dacă se pot face restituiri, modul cum se vor face ;
6. Numărul minim de asociați cu cari cooperativa se poate constitui și numărul cu care poate funcționa ;
7. Felul răspunderii asumate de asociați pentru obligațiile cooperativei ;
8. Delimitarea teritorială a cercului de activitate ; dacă societatea poate face operațiuni și cu nesocietari și anume ce operațiuni ;
9. Modul de convocare al adunării generale, condițiile pentru validitatea hotărîrilor ei ;
10. Modul de administrarea cooperativei, regulele pentru desemnarea consiliului de administrație, a censorilor, a comitetului de direcție, dacă există ; puterile și îndatoririle membrilor acestor organe ;
11. Dispozițiuni pentru încheierea, verificarea și aprobarea bilanțului și data încheierii lui ;
12. Modul de împărțire a excedentului ori deficitului rezultat ;

13. Modul formării fondului de rezervă. Acest fond, în caz de lichidare, nu se va putea împărți între asociați, ci va fi întrebuințat numai la dotarea unei instituțiuni de interes cooperatist, determinată de adunarea generală de lichidare.

Fondul de rezervă va fi depus spre păstrare la o instituțiune publică, la Banca Centrală cooperativă sau la o federală până la întrebuințarea lui potrivit hotărârii adunării generale;

14. Modul formării fondului cultural, de interes cooperatist și pentru opere sociale și destinația lui în caz de lichidare;

15. Forma în care se vor face încunoștințările și publicațiile ce emană dela societate.

Actul constitutiv și statutele se fac în 4 exemplare. Aceste exemplare se prezintă unei instituții superioare, „Uniunea de control“, iar în teritoriile unde nu există Uniune, se prezintă „Oficiului național al cooperației române“ cu sediul în București. Semnăturile de pe actul constitutiv și statutele atât a celor știutori de carte, cât și a celor neștiutori se legalizează în comunele rurale de către primar, în comunele urbane de către autoritățile polițienești. Cele 4 exemplare se depun la „Uniune“ sau la „Oficiul național“, sub luare de dovadă. Uniunea de control sau Oficiul național al cooperației urmează să se pronunțe în 30 zile, dacă aprobă sau nu actul constitutiv și statutele.

Dacă trec 30 de zile fără ca Uniunea sau Oficiul să răspundă, actul constitutiv și statutele sunt socotite aprobate. Și mai departe, adaugă legea, că aceste 4 exemplare, având viza de aprobare, vor fi prezentate judecătorului de ocol. Judecătorul de ocol nu mai examinează, dacă ele sunt în conformitate cu legea. Acest lucru l-a constatat Uniunea de control sau Oficiul cooperației.

Cele 4 exemplare sunt prezentate de persoanele, cari au prin actul constitutiv puterea de a îndeplini toate formalitățile, pentru legala constituire.

Judecătorul dă o autentificare actului constitutiv, numai în prezența celor desemnați, deși au semnat și alte persoane cari nu se prezintă și deși unii au semnat, numai prin punere deget.

În codul cooperației din 1928, — după care s'a inspirat

și legea din 1929 — dispozițiunile în această privință erau mai bune. Societatea cooperativă se constituia prin act scris fără să se mai ceară autentificarea lui. Actul era prezentat primăriei și după aceea judecătorului pentru publicitate. Act autentic se cerea numai când societatea era compusă din membrii cu răspundere nemărginită. Dar autentificarea trebuia să fie reală. Judecătorul trebuia să se deplaseze la fața locului și să ia consimțământul tuturor, pentru că o autentificarea, fără prezența celor ce au semnat, este ceva neobișnuit dacă nu chiar straniu.

Să vedem acum, care e îndatorirea judecătorului de ocol când a primit actul și a dat autentificare.

Aci încep pentru judecător îndatoririle de publicitate pe care nu le are tribunalul, când e vorba de societățile din codul comercial. Acolo publicitatea e lăsată în grija fondatorilor.

La cooperative, legiuitorul a cerut ca publicitățile să fie îndeplinite din oficiu de către judecător, nu la cererea sau stăruința asociaților. În termen de 3 zile de la prezentarea actului constitutiv și a statutelor, judecătorul trebuie să întocmească un extract după acte.

Acest extract, care e un rezumat al actului constitutiv și al statutelor, e trimis de judecător — legiuitorul spune în aceeași zi, deși se prevede în termen de 3 zile — oficiului național al cooperației, ca să-l publice în Buletinul cooperației române. Menționăm că pe lângă publicația de mai sus, se vor publica prin îngrijirea Oficiului în Monitorul Oficial și liste de societățile cooperative contituite.

Judecătorul de ocol, trimițând extrasul, înscrie societatea, în registrul pentru societăți cooperative, care se ține la sediul fiecărei judecătorii.

Intocmai cum se ține la fiecare tribunal un registru pentru societăți, la fel trebuie să se ție la judecătorii un registru pentru societățile cooperative. De îndată ce judecătorul de ocol înscrie societatea în registru, ea e legal constituită și judecătorul de ocol dă un certificat de funcționarea societății.

Dar ce se face cu exemplarele actului constitutiv și ale statutelor?

Un exemplar din ele rămâne la arhiva judecătorei, un altul se trimete Oficiului național al cooperăției române sau Uniunii de control, dacă există. Un al treilea exemplar se predă societății.

Toate formalitățile sunt gratuite. Toate publicațiile în Buletinul cooperăției române se fac gratuit.

Din cuprinsul legii din 1928 rezultă, că societatea nu începe să funcționeze până nu obține certificatul de la judecătorie.

Legea din 1929, nu prevede nimic referitor la societățile cooperative neregulat constituite.

Socotim ca societățile cooperative, până nu se eliberează certificatul de liberă funcționare, nu au existență, nu au personalitate juridică.

Ori din acest punct de vedere, societățile cooperative se deosebesc de celelalte societăți comerciale, care pot funcționa chiar neregulat constituite, evident cu anume consecințe pentru asociați, cât și față de terți. Desigur ar fi fost bine ca legiuitorul să reglementeze raporturile dintre subscriitorii pentru cazul când societatea nu se constituie. În plus, ar fi fost bine să prevadă, până când vor dura vărsămintele, dacă fondatorii le pot cere înapoi, și multe alte probleme nerezolvate de legea cooperăției și rămase a fi deslegate după principiile dreptului comun.

Spuneam că pentru constituirea societăților se cere un minimum de membrii, obișnuit 15, dar care poate varia, cum am văzut uneori la 50, alteori la 100 sau 25 așa cum i-a plăcut legiuitorului.

Pe lângă minimul de persoane, se mai cere și un minimum de capital. Capitalul se împarte în părți sociale. Fiecare parte nu poate fi mai mică de 500 lei.

Ni se pare că legiuitorul a exagerat, mai ales pentru societățile cooperative dela sate, în care părțile ar putea fi și mai mici.

Aceste părți trebuie să fie de o egală valoare. Dar aci legiuitorul din 1929 a crezut că face o inovație față de legile moderne, în materie de cooperăție.

La cooperative este o legătură între asociat și societate. E o societate prin excelență de persoane, nu de capital. Asociații pot intra cu anumite condiții, dar pot eși din societate. Societatea există însă din neîncetatul schimb de servicii dintre asociație și membrii ei.

În legiurile cooperatiste moderne, societățile cooperative nu se pot constitui pe acțiuni. În dreptul comercial acțiunile sunt titluri de credit, care circulă. Cel care le dobândește, devine asociat.

Ori, partea socială se deosebește de acțiune, ea nefiind reprezentată printr'un titlu de credit, circulând în comerț.

Această distincție este ignorată de art. 15 al legii din 1929, căci după acest text avem acțiuni, ce nu se pot transmite și am arătat, că în acest caz nu ne găsim în fața unor acțiuni, ci tot în fața părților sociale. Prin urmare, în realitate nu avem inovațiune: societățile cooperative au capitalul împărțit numai în părți sociale, deși legiuitorul a crezut contrariu.

CAPITOLUL VIII

Despre asociați. Drepturile și îndatoririle lor

I. Cine sunt asociați

Calitatea de asociat se dobândește, sau în momentul constituirii societății, sau în timpul funcționării ei. Am văzut cum o persoană la constituire poate face parte dintre fondatori și astfel dobândește calitatea de asociat. Am mai văzut, că la societățile cooperative e un principiu de bază, principiul numărului nelimitat de membri. Deci în tot timpul funcționării, trebuie admiși noi aderenți, bine înțeles, dacă aceștia întrunesc condițiunile din statute. Statutele determină condițiunile în care o persoană poate deveni societar. Uneori chiar legea le determină.

Legea cooperăției arată procedura de urmat, în timpul funcționării unei societăți pentru ca o persoană să devină asociat. Orice persoană, care dorește a deveni asociat, trebuie să facă o declarație de aderare; iar dacă este neștiutoare de carte, declarația va fi certificată de către 2 asociați. Odată cu cererea se face și vărsământul prevăzut în statutele cooperativei și care nu va putea fi în nici un caz mai mic de $\frac{1}{10}$ din valoarea părților sociale subscribe.

La societățile cooperative cu răspundere nemărginită, declarațiunea de intrare a celor neștiutori de carte se face în formă autentică înaintea primarului.

În formă autentică, însemnează a face din primar un ofițer public, ce dă autenticitate.

Codul cooperației din 1928, în această privință era mai complet, el prevedea că se extinde legea autentificării actelor din vechiul regat în provinciile alipite. Legiuitorul din 1929 ne vorbește numai că declarațiunea se face în formă autentică.

În cazul în care se răspunde cu întreaga avere și asociatul nu știe carte, e foarte periculos să fie lăsată autentificarea în competența primarului. Deci inovația din 1930 nu ni se pare potrivită.

Declarațiunea de înscriere, trebuie să fie depusă la sediul societății și consiliul de administrație, în termen de 15 zile are îndatorirea să răspundă dacă primește sau nu înscrierea noului solicitant. În cazul în care nu răspunde în acest termen, se consideră că cererea este acceptată. Dacă se răspunde că nu este primit, cel ce a cerut înscrierea în societate, are dreptul la apel la adunarea generală, apel pe care-l adresează comitetului cenzorilor și aceștia îl prezintă la prima adunare generală.

Dar pentru că legiuitorul era preocupat de ideia ca societățile cooperative să nu degenereze în societăți comerciale, a mai admis că dacă adunarea generală respinge cererea, se poate face — în termen de 30 de zile — recurs la „Oficiul Național“ sau la „Uniunea de control“. Toate aceste garanții sunt luate pentru ca cooperative să aibă porțile deschise, bine înțeles, acelor ce întrunesc condițiile cerute de lege și statute.

Numai când societatea cooperativă e cu răspundere nemărginită, legiuitorul nu mai admite cenzurare și deciziunea adunării generale e definitivă.

Această dispozițiune — la societățile cu răspundere nelimitată — se înțelege, deoarece nu se poate impune asocierea cu o persoană ce poate fi insolubilă, dat fiind că ceilalți membri răspund solidar și nemărginit.

II. Ce drepturi au asociații

A fi asociat într'o societate cooperativă, înseamnă a lua parte continuă la viața societății, a lua parte la adunările generale și a avea un drept de vot, indiferent de capitalul

adus în societate. Aceasta pentru că societatea nu rezidă în capital, forța ei e în persoane. Deci invers de ce se întâmplă la societățile comerciale, unde capitalul adus determină măsura dreptului de vot.

În materie de societăți cooperative există principiul egalității. Asociații au dreptul, nu numai de a vota, ci și dreptul de a se retrage din societate. Pot deasemenea determina convocarea adunării generale, iar în caz că nu se convoacă, pot să se adreseze „Uniunii“ sau „Oficiului“ pentru a o convoca.

Asociații, pe lângă folosul ce-l trag din faptul existenței societății cooperative, mai au unul — afară de cazul când statutele prevăd contrariul -- și anume: participarea la beneficii. Este posibilă prevederea în statute ca asociatul să nu ia parte la beneficii. Chiar când e exclus acest drept, asociatul a tras un profit, căci societatea cooperativă are drept scop propășirea economică a membrilor. Iar dacă se distribuie vreun beneficiu, acesta este un avantaj în plus. Prin faptul că asociatul, în loc de a vinde un bun prin intermediul comercianților îl vinde prin cooperativă, prin aceasta el a tras un profit.

Legea arată cum, în mod normal, se înțelege împărțirea beneficiilor. Din beneficiul net, se distribuie:

1. 10% fondului de rezervă;
2. 5% pentru operele culturale, de asistență, propagandă și interes cooperatist;
3. dacă statutul prevede participarea la beneficii, în favoarea consiliului de administrație, a censorilor sau a funcționarilor participarea lor să nu treacă de 12%;
4. din beneficiul net, se va da o retribuție capitalului, care în nici un caz nu poate fi mai mare decât cea fixată în fiecare an de Oficiul Național.

Vedem dar deosebirea ce există între cele două categorii de societăți: la societățile comerciale, în fiecare an, din beneficiu se împarte un dividend, se dă o sumă, nu fixă, ci o participare proporțională cu capitalul adus în societate de fiecare. La societățile cooperative, persoana jucând rolul principal, se retribue în mod fix capitalul. Capitalul e în slujba cooperăției indiferent cât e de mare beneficiul.

Ceeace rămâne după cele 4 alocări — pe care le-am văzut mai sus — se restituie asociaților proporțional cu contribuția personală a fiecăruia, la producerea aceluși beneficiu.

Această se dă sub formă de *risturnă*. Se înțelege prin *risturnă*, partea din beneficiul net, ce se dă asociaților, proporțional cu contribuția personală în producerea beneficiului.

La o cooperativă de consum, se dă proporțional cu cumpărările făcute de asociat în termeni de un an. Este și o încurajare pentru cei ce activează în societate.

Mai curios ar părea societățile de credit, unde se dă *risturnă* proporțional cu sumele împrumutate.

Dacă societatea lucrează cu persoane streine, partea ce se cuvine streinilor, se trece la fondul de rezervă.

Asociațul, care are drept la beneficiu, în cazul când e dator societății, i se reține ceia ce este dator, și i se plătește numai diferența.

Spre deosebire de dreptul comun, la cooperative dreptul la beneficiu se prescrie prin termen de 3 ani, iar *risturna* se trece la fondul de rezervă; fond asupra căruia asociații nu au nici un drept.

III. Cum încetează cineva de a mai fi asociat

Calitatea de asociat se pierde prin: retragere, mutarea domiciliului, moarte și excludere. Să le examinăm pe fiecare în parte:

1. *Prin retragere*. La principiul că societatea cooperativă are ușa deschisă pentru intrare, corespunde și inversul, și anume că, în principiul asociatul este liber să se retragă. Este de natura societății cooperative variabilitatea în număr și capital. De aceea în unele legiuiri streine aceste societăți sunt numite societăți cu capital variabil. Ele fiind constituite din oameni cari din cauza identității nevoilor tind să se ajute, nu se putea pretinde ca această continuă ajutorare să fie nelimitată în timp. Era natural ca atunci când cineva nu mai are nevoi identice, să se retragă și un altul să-i ia locul. În solidaritate stă cooperatiia. Aceasta nu însemnează că legea nu prevede anumite îngrădiri, justificate pe considerațiunea ca retragerea să nu fie intempestivă și să ducă la distrugerea societății. Aci se explică de ce statutele pot prevedea un maxi-

num de 10 ani, înăuntrul cărora membrii nu se pot retrage. Acest principiu apare în legislații mai ales după războiu (în legea polonă, proiectul elvețian, etc.).

Această îngrădire a retragerii, se justifică pe deplin pe considerațiunea că la unele cooperative se imobilizează capitaluri însemnate, pentru diferite construcțiuni și instalațiuni necesare întreprinderii comune. Trebuie deci să se lase societății un timp oarecare dela înființare, căci dacă s'ar admite retragerea chiar în primii ani, ar însemna ca societatea să se distrugă. Deaceia s'a admis un timp maxim de 10 ani când se poate refuza retragerea.

Dacă nu se prevede nimic în statute, sau dacă a trecut acest timp, fiecare asociat se poate adresa la cooperativă cu o declarație în scris, prin care cere retragerea lui din societate.

Se poate prevede încă un termen, dela 3 luni (minimum) până la 6 luni, termen de preaviz, în care asociatul trebuie să anunțe societatea de retragerea sa.

În cazul în care declarațiunea de retragere nu este primită la sediul societății, asociatul se poate prezenta cu cererea la primărie, iar aceasta o va preda cooperativei sub luare de dovadă sau redactarea unui proces-verbal.

Vom vedea care e dreptul asociatului în caz de retragere. El are dreptul de a cere anumite sume. Asemenea și cei ce nu mai au calitatea de asociat din alte împrejurări pe care le vom studia ulterior.

2. *Prin mutarea domiciliului.* Al doilea mijloc prin care încetează calitatea de asociat, este mutarea domiciliului asociatului într'o comună, care nu se mai găsește în raza de activitate a societății cooperative, potrivit statutelor ei.

Cel care și-a mutat astfel domiciliul, e socotit că nu mai face parte din societate, la sfârșitul anului social.

3. *Prin moartea asociatului,* societățile nu continuă cu moștenitorii. Societatea cooperativă e o societate făcută în vederea persoanelor — intuitu personae, — și e atât de intuitu personae încât se prevede că acțiunile societăților cooperative nu se pot înstreina chiar dacă societatea este constituită pe acțiuni. Dreptul moștenitorilor se reglementează la sfârșitul anului social.

4. *Prin excluderea din societate.* — Al patrulea caz de încetarea calității de asociat este excluderea din societate. Cazurile de excludere sunt arătate în statute sau lege.

Despre excludere am tratat (în cursul nostru de drept comercial) la societățile în nume colectiv și în comandită simplă. La acestea însă știm că excluderea nu se poate pronunța decât de Tribunal. La societățile cooperative este o tradiție, ca excluderea să fie pronunțată de către societate. În legea din 1929 se prevede că excluderea este pronunțată de către consiliul de administrație.

Consiliul de Administrație are dreptul de excluderea asociaților. Această excludere se comunică prin scrisoare recomandată, dacă exclusul nu știe carte, iar dacă știe, prin luare de dovadă. Cel exclus are dreptul de a face apel la adunarea generală, apel ce trebuie prezentat întâiu comitetului de cenzori. E posibil ca în statute să se prevadă, că nu se dă dreptul de excludere decât adunării generale.

O persoană, care a încetat de a mai fi asociat, în unul din cele patru cazuri studiate mai sus, are dreptul să ceară la sfârșitul anului, să i se dea din patrimoniul social partea ce i se cuvine. Se poate ca retragerea din societate să fie parțială, adică se admite o retragere numai pentru anumite părți. Numai la excludere, cel exclus e considerat astfel din momentul excluderii, dar lichidarea se face la sfârșitul anului. La restituire, nu se are în vedere rezervele, ci se calculează dreptul asociatului numai la partea din patrimoniul social, minus rezervele. Acestea au menirea de a forma noi capitaluri cooperatiste. Ele tind la evoluția stării economice, de la capitalism la o altă formă socială mai echitabilă.

Dacă asociatul e ceva dator societății, se reține datoria. Dacă asociatul e nemărginit răspunzător, și societatea are pierderi, el trebuie să ia parte la acoperirea acelor pierderi.

Asociatul însă, continuă să răspundă față de creditorii societății, timp de 2 ani din momentul de când nu mai face parte din societate.

În caz de lichidare a cooperativei, cel care a pierdut calitatea de asociat sau moștenitorii lui nu pot cere de îndată partea ce li se cuvine, ci drepturile lor se răfuesc la expirarea termenului în care ei răspund de obligațiunile societății.

CAPITOLUL IX

Administrarea societăților cooperative

Cari sunt organele societății cooperative. — Cași la societățile anonime, întâlnim la societățile cooperative:

1. Consiliul de administrație;
2. Adunarea generală;
3. Censorii.

Acestea sunt organele oricărei societăți cooperative.

O deosebire isbitoare între societățile anonime și între societățile cooperative consistă în controlul legal al administrării acestor din urmă societăți.

La societățile anonime administrațiunea este controlată numai de către mandatarii acționarilor: de către censorii.

Legiuitorul cooperatist nu s'a mulțumit numai cu controlul censorilor, care se îndeplinește atât de defectuos. Legiuitorul cooperatist a stabilit pentru societățile cooperative și un control din afară, exercitat de către Uniunile de control și numai excepțional de către Oficiul național al cooperației pentru societățile neafiliate unei Uniuni.

Cui este încredințată administrațiunea. — La societățile cooperative administrațiunea este încredințată unor mandatarii, temporali și revocabili de adunarea generală, cari mandatarii lucrează întruniți în consiliul de administrație, întocmai cum am văzut că lucrează consiliul de administrație la societățile pe acțiuni. Dar pe când numărul administratorilor la societățile pe acțiuni este lăsat cu totul la libera voință a asociaților — manifestată în statute — din potrivă, la societățile

cooperative numărul administratorilor nu poate fi mai mic de 5 și nici mai mare de 12.

Cine numește pe administratori. — Am văzut din primul volum al cursului nostru de drept comercial că administratorii pot fi numiți: *a)* de către adunarea generală constitutivă, dacă a fost o constituire continuă; *b)* de către fondatori prin actul constitutiv, dacă constituirea s'a făcut simultan; *c)* de adunarea generală, dacă numirea are loc în cursul existenței societății.

La societățile cooperative numirea administratorilor nu se poate face decât prin actul constitutiv, de către fondatori, sau în cursul existenței societății, de către adunarea generală. La societățile cooperative nu avem adunare generală constitutivă.

În caz de vacanță în consiliu de administrație, membri rămași, se întrunesc împreună cu censorii, fiind prezenți $\frac{2}{3}$ din numărul total (administratori și censori) și cu majoritatea absolută a celor prezenți cooptează pe asociații, cari până la adunarea generală au să înlocuiască pe cei ieșiți din consiliu.

Condițiunile pentru a fi administrator. — Pentru ca cineva să poată fi administrator al unei societăți cooperative, trebuie să îndeplinească următoarele condițiuni:

1. Să fie asociat (deci nu poate fi numit un strein);
2. Să fie cetățean român, bucurându-se de toate drepturile civile și politice;
3. Să fie știutor de carte;
4. Să nu fie administrator al unei societăți comerciale cu scopuri și activități similare (al unei societăți care ar face concurență societății cooperative);
5. Să nu fie rude ori afini până la al treilea grad inclusiv cu vre-un alt membru din consiliu de administrație (legiuitorul a vroit să evite cu orice chip acapararea cooperativei de către o familie influentă).

Legea pentru organizarea cooperației (art. 35) prevede, că cei cari nu satisfac condițiunile de mai sus, pierd de drept funcțiunea lor. În caz când împedirea provine din rudenie sau afinitate, ultimul ales sau cel mai tânăr dintre ei, dacă au fost aleși în acelaș timp, pierde de drept funcțiunea. Decăderea aceasta de plin drept nu poate vătăma pe terții de bună credință, cari au contractat cu societatea: „Decăderea

nu poate fi însă opusă terților de bună credință, cari au contractat cu societatea“. Constatarea decăderii o face consiliul de administrație.

Durata mandatului. — Administratorii (membrii consiliului de administrație) sunt aleși pe termen de 3 ani.

Pentru a se evita ca la expirarea celor 3 ani toți administratorii să fie înlocuiți de alți administratori, fără ca cei noi să cunoască operațiunile societății, deci spre a se asigura continuitate în conducere, s'a prevăzut prin articolul 34 al legii pentru organizarea cooperației, că membrii consiliului vor forma trei serii, desemnate prin tragere la sorți. În primul consiliu numit de fondatori — și la fel se întâmplă când în cursul funcționării cooperativei va fi înlocuit întreg consiliul de administrație — prima serie va funcționa numai un an, a doua serie va funcționa doi ani, a treia serie va funcționa 3 ani. La împlinirea termenelor de mai sus, administratorii făcând parte din seria, al cărui mandat a expirat, sunt înlocuiți de adunarea generală prin alții, cari de dată aceasta vor funcționa 3 ani. Preocuparea legiuitorului de a asigura continuitate în conducerea își găsește realizarea în expirarea mandatului în fie care an numai a unei părți din consiliu de administrație.

Cum lucrează administratorii. Administratorii lucrează întruniți în consiliu și decid cu majoritate.

Spre deosebire de ceea ce se întâmplă la societățile reglementate de codul de comerț, administratorii trebuiesc să lucreze personal, ei ne putând fi reprezentați în consiliu de vre-un alt administrator și cu atât mai puțin de vre-o persoană streină.

„Statutele pot prevedea desemnarea din sânul consiliului de administrație a unui comitet, format din cel mult trei persoane, care va conduce operațiunile curente ale întreprinderii, (art. 36).

Legea pentru organizarea cooperației (de altfel luând ideea din codul cooperației) a consacrat în text de lege cele ce se practică în marile societăți pe acțiuni, la cari, pentru a nu lăsa conducerea numai în mâinile directorului general, s'a admis ca consiliul de administrație să delege un număr restrâns

dintre administratori, cari zi de zi să se ocupe cu gestiunea societății. Acest comitet de direcțiune rezolvă cesiunile urgente, referind consiliului de administrație, sub a cărui control comitetul de direcțiune lucrează.

Pentru a se înlătura abuzurile, legea prevede că președintele, vice-președintele, membrii comitetului de direcție și contabilii nu pot îndeplini funcțiunea de casier în cooperativă.

Reprezentarea societății. — Consiliul de administrație are reprezentanța societății. Acolo unde există comitet de direcție, reprezentanța incumbă acestui comitet (art. 36).

Consiliul de administrație sau comitetul de direcție poate da mandat pentru reprezentarea în justiție.

Pentruca un act să lege societatea, se cere ca el să fie semnat în numele cooperativei de către doi membrii din consiliu de administrație împuterniciți de consiliu, sau de un membru din consiliu împreună cu altă persoană împuternicită de consiliu (art. 36). După cum se vede, la societățile cooperative, pentru a le obliga, trebuiesc două semnături și dintre acestea neapărat semnătura unui membru din consiliu de administrație.

Ocupându-se de cei cari semnează pentru societate, legea adaogă: „Aceștia vor răspunde față de societate de cele ce vor fi semnat fără a fi împuterniciți de consiliu“. Prin aceste cuvinte legiuitorul se referă — probabil — la discuțiunea existentă la societățile pe acțiuni și anume dacă cei cari au semnătura socială pot obliga societatea, deși actul încheiat de ei nu a fost decis sau a fost decis altfel de către consiliul de administrație. Legiuitorul cooperatist, făcând răspunzători pe reprezentanții societății față de societate, dacă depășesc puterile lor, a voit să pună la adăpost pe cei de bună credință, cari încheie acte cu cōoperativele. Credem că cei cari au contractat cu reprezentanții cooperativei sunt dispensați de a mai cere încheierea consiliului de administrație, evident cu condițiunea ca actul încheiat să între în competența consiliului.

Indatoririle administratorilor. — Administratorii au mai multe îndatoriri special prevăzute în legea pentru organizarea cooperativei.

1. Administratorii sunt obligați să țină registrele obligatorii pentru oricare comerciant: registrul inventar, registrul jurnal și registrul copier. Pe lângă aceste registre comerciale obligatorii, administratorii mai sunt îndatorați să țină și următoarele registre:

a) Registrul asociaților, în care se trec: numele, pronumele, domiciliul și profesiunea fiecărui asociat; data admitterii și data eșirii; valoarea părților sociale subscrise; sumele vârsate și retrase în contul părților sociale subscrise. Acest registru corespunde registrului de acționari prevăzut de art. 142 din codul de comerț.

b) Registrul în care se trec procesele verbale ale adunărilor generale.

c) Registrul în care se trec deliberările consiliului de administrație.

d) Registrul în care se trec deliberările comitetului de censori. Contabilitatea (înregistrările în registre) se poate ține și în limba streină (cooperative minoritare); bilanțul însă trebuie să se alcătuiască și în limba română.

2. Administratorii sunt obligați ca în termen de 8 zile dela ținerea adunării generale sau — dacă este vorba de o numire făcută de către consiliul de administrație — dela data procesului verbal al consiliului, să trimită judecătoriei de ocol respective, precum și instituțiunii de control de care depinde cooperativă:

a) Copii după deciziunile prin care s'au făcut schimbări în compunerea consiliului de administrație, a comitetului de direcție ori a comitetului de censori;

b) Tabloul nominal indicând: numele și pronumele tuturilor membrilor din consiliul de administrație și din comitetul de direcție; numele și pronumele acelor cari au dobândit dreptul de a reprezenta societatea; numele și pronumele censorilor.

3. Administratorii sunt obligați ca în termen de 15 zile dela data ținerii adunării generale să depună la judecătoria sediului social:

a) Copie după bilanț și modul de repartiție al beneficiilor;

b) Copie depe procesul verbal al adunării;

c) Lista asociaților intrați și eșiți din societate în cursul anului, cu valoarea părților sociale subscrise de fiecare.

4. Administratorii sunt obligați ca în cel mult 4 luni dela data încheierii anului de operațiuni, să prezinte adunării generale bilanțul și contul de profit și pierderi împreună cu o dare de seamă asupra mersului operațiunilor în anul expirat. Bilanțul va fi însoțit și de raportul de verificare întocmit de censori.

5. Administratorii sunt îndatorați să facă cerere de declarare în faliment, când societatea este în încetare de plăți.

Responsabilitatea administratorilor. — Administratorii fiind mandataii societății, răspund de modul în care își îndeplinesc îndatoririle de mandatar.

La societățile pe acțiuni codul de comerț nu s'a mulțumit cu principiile generale ale mandatului, ci a căutat să reglementeze mai deaproape răspunderea administratorilor atât față de societatea care i-a numit, cât și față de cei de al treilea.

După codul de comerț îndatoririle administratorilor sunt generale și speciale. Sunt îndatoriri generale acelea cari privesc pe toți administratorii și de cari ei răspund în mod solidar; sunt îndatoriri speciale acelea cari au caracterul unei însărcinări ce privesc personal pe unul sau mai mulți dintre administratori. Pentru însărcinările personale date unui anumit administrator nu răspund solidar și administratorii streini de însărcinarea specială și personală.

La societățile pe acțiuni pentru răspunderea referitoare la însărcinări speciale și personale sunt suficiente principiile dreptului comun; pentru răspunderea referitoare la îndatoririle generale ale administratorilor, în codul de comerț avem art. 149:

„Administratorii sunt solidar răspunzători către asociați și către cei de al treilea :

- „1. De realitatea vărsămintelor efectuate de către asociați ;
- „2. De existența reală a dividendelor plătite ;
- „3. De existența registrelor cerute de lege și de regulata lor ținare ;
- „4. De execuția întocmai a deciziunilor adunărilor generale ;
- „5. Și în general, de stricta observare a datoriilor ce legea, actul constitutiv și statutele le impune și care nu au caracterul unei însărcinări speciale și personale“.

Dacă, după codul de comerț, răspunderea pentru actele de administrație este colectivă, solidară, legea nu putea să nu

apere pe administratorii, căroră nu li se impută vre o culpă. Intr'adevăr, când administrația unei societăți anonime este încredințată mai multor administratori, hotărârile se iau în consiliile de administrație, la care unii pot să lipsească, iar alții să rămână în minoritate, majoritatea impunându-și voința. De aceea articolul 151 din codul comercial statornicește că în societățile cari au mai mulți administratori, responsabilitatea pentru actele făcute sau pentru omisiuni nu se întinde și la acei administratori, cari nefiind în culpă, au făcut să se constate imediat în registrul de procese verbele ale consiliului împotrivirea lor, încunoștiințând prin scris despre aceasta și pe censori. In caz de a nu fi participat la ședința consiliului, îndatorirea de a face să se constate împotrivirea și încunoștiințarea scrisă a censorilor trebuie să aibă loc imediat ce administratorul a aflat de fapta, pentru care nu se solidarizează.

In legea pentru organizarea cooperației, despre responsabilitatea administratorilor se vorbește în titlul III „Dispozițiuni penale“. In acest titlu se tratează despre responsabilitatea civilă a administratorilor, despre responsabilitatea penală, cât și în general de sancțiunile ce le aplică organele de control (Uniunile de cooperative și Oficiul național al cooperației române).

Relativ la responsabilitate civilă găsim doar un singur articol. Iată, într'adevăr, ce cuprinde art. 147: „*Administratorii societăților cooperative sunt responsabili solidar și nelimitat pentru orice pagubă ar rezulta pentru societate din neglijență sau reaua lor credință*“.

Fiind vorba de răspundere solidară și nelimitată, trebuie să precizăm că răspunderea, de care se ocupă legea cooperației, este răspunderea pentru îndatoririle generale ale tuturor administratorilor, iar nu răspunderea pentru însărcinări speciale conferite unui administrator de către lege, statute ori adunare generală. Pentru însărcinări speciale avem o răspundere individuală, iar nu colectivă.

Legea cooperației se mărginește să prevadă o responsabilitate solidară, nemărginită și nelimitată „pentru orice pagubă ar rezulta pentru societate din neglijența sau reaua credință“,

fără să înscrie și dispozițiunea din codul de comerț (art. 151), în baza căreia administratorii au deschisă o procedură prin care să scape de răspunderea solidară. În materie de coope-rație, instanța judecătorească va fi suverană să aprecieze când un administrator a fost în culpă sau a fost de rea credință și cu cari din colegi va suporta răspunderea solidară și nemăr-ginită.

În Partea IV, titlul III din legea pentru organizarea coope-rației se reglementează amănunțit răspunderea penală a admi-nistratorilor.

Legea prevede pedepse pentru anumite infracțiuni comise de administratori; prevede măsura îndepărtării ori numai sus-pendarea administratorilor învinuiți de abuzuri; prevede măsuri speciale de asigurare ca despăgubirile datorate de adminis-tratori vor fi încasate de societate. Toate acestea completate cu un întreg sistem de control asupra actelor de gestiune.

Orice societate cooperativă este controlată de Uniunea de cooperative la care este afiliată; iar dacă o cooperativă nu ar fi afiliată, controlul se exercită de Oficiul Național al coope-rației.

Administratorii, censorii și funcționarii abuzivi sunt dați judecăți penale, competente fiind judecătoria de ocol. Uniunea de control, în cazurile arătate de art. 150 are dreptul să în-depărteze pe administratori din funcțiunile lor. De asemenea când se deschide acțiunea publică pentru infracțiunile enu-merate în art. 155, Uniunea de control suspendă pe admi-nistrator, censor sau funcționar; iar în caz de condamnare definitivă suspendarea se transformă în excludere ¹⁾.

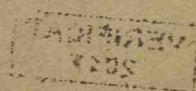

1) În ce privește administrarea societăților comerciale, a se vedea, I. N. Fințescu, Curs de drept comercial, vol. I.

TABLA DE MATERII

	<u>Pagina</u>
CAPITOLUL I	
<i>Ideea cooperatistă</i>	3
CAPITOLUL II	
<i>Legislația cooperatistă în alte țări și în România . . .</i>	10
Tipul francez	10
Tipul elvețian	14
Codul de comerț italian	15
Tipul anglo-saxon	16
CAPITOLUL III	
<i>Evoluțiunea legislațiunii cooperatiste în România</i>	
§ 1. Legea băncilor populare	17
§ 2. Casa Centrală a băncilor populare sătești	24
§ 3. Federale	27
§ 4. Obștii	28
§ 5. Cooperăție orășenească	30
CAPITOLUL IV	
<i>Legislația cooperatistă după marele război</i>	
§ 1. Cooperăția rurală	32
§ 2. Cooperăția orășenească	34
§ 3. Cooperăția în provinciile eliberate	
1) Cooperăția în Ardeal	36
2) Cooperăția în Bucovina	37
3) Cooperăția în Basarabia	38
§ 4. Extinderea legislațiunii cooperatiste române în provin- cile eliberate	38

CAPITOLUL V

O lege unică pentru întreaga cooperatie românească

I

Codul cooperatiei	41
§ 1. Câmpul de aplicatiune al codului cooperatiei și caracterul normelor cuprinse în el	42
I. Societățile cooperative existente în Vechiul Regat la promulgarea codului cooperatiei	43
II. Societățile cooperative existente în provinciile eliberate	46
Despre federale	48
Centralele cooperativelor	50

II

Legea pentru organizarea cooperatiei (1929)

§ 1. Priviri generale	55
§ 2. Câmpul de aplicatiune	57

CAPITOLUL VI

Natura economică și juridică a societăților cooperative	59
---	----

CAPITOLUL VII

<i>Constituirea societăților cooperative</i>	75
--	----

CAPITOLUL VIII

Despre asociați. Drepturile și îndatoririle lor

I. Cine sunt asociați	81
II. Ce drepturi au asociații	82
III. Cum încetează cineva de a mai fi asociat	84

CAPITOLUL IX

Administrarea societăților cooperative

Durata mandatului	89
Cum lucrează administratorii	89
Îndatoririle administratorilor	90
Responsabilitatea administratorilor	92
* * *	
Tabla de materii	95

